

(แบบฝึกหัด)
คำถาม-แนวตอบ

ข้อสอบไล่วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วยยืม *

ถามข้อ 1. ดอกเบี้ยคืออะไร กฎหมายจำกัดเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยไว้อย่างไรหรือไม่ นายแดงให้นายดำยืมข้าวเปลือกไป 1 ถัง โดยตกลงกันว่า ให้นายดำส่งคืนข้าวเปลือก 2 ถัง ข้อตกลงนี้ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 1. การกู้ยืมเงิน ผู้ยืมอาจใช้ทรัพย์สินได้เปล่าหรือไม่ก็ได้ ถ้าไม่ได้ใช้ทรัพย์สินได้เปล่าหมายความว่าต้องเสียค่าตอบแทน ค่าตอบแทนที่ผู้ยืมจะต้องเสียในสัญญากู้ยืมเงินนี้เรียกว่าดอกเบี้ย

จะเห็นว่าผลประโยชน์ที่เรียกเป็นดอกเบี้ยจะเกิดขึ้นได้จากหนี้เงินเท่านั้น คือสิ่งที่ยืมกันจะต้องเป็นเงินจึงจะก่อให้เกิดดอกเบี้ยได้ ส่วนตัวดอกเบี้ยนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นเงิน จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า อาจเป็นเงินก็ได้หรือไม่ใช่เงินก็ได้ เช่น อาจเป็นข้าวสาร น้ำตาล ข้าวโพด ถั่ว งา ฯลฯ แล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงกัน แต่เนื่องจากเงินตราเป็นเสมือนแก้วสารพัดนึกที่จะแลกเปลี่ยนของต่างๆ ได้ตามปรารถนา การคิดดอกเบี้ยโดยปกติก็จะคิดกันเป็นเงินตรา

กฎหมายจำกัดเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยไว้ดังปรากฏตาม ป.พ.พ. มาตรา 654 ว่า ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี

ข้อตกลงนี้ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถือว่าเป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เพราะผลประโยชน์ที่เรียกเป็นดอกเบี้ยจะเกิดขึ้นได้จากหนี้เงินเท่านั้น แต่หนี้ก็สิ่งที่ยืมกันตามอุทาหรณ์ไม่ใช่เงินหากแต่เป็นข้าวเปลือก ข้าวเปลือกอีก 1 ถัง ที่เรียกเป็นประโยชน์ตอบแทนเพิ่มขึ้นนั้นจึงไม่ใช่ดอกเบี้ย เมื่อไม่ใช่ดอกเบี้ย แม้จะคำนวณแล้วประโยชน์ตอบแทนจะสูงเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ก็ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 (ฎีกาที่ 1050/2512)

* มาโนช สุทธิวาทนฤพุมิ, คำถาม-แนวตอบ ข้อสอบไล่วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ผ่ากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประณีประนอมขอความ การพนันและขันต่อ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสาสน์ 42 ถนนเจริญกรุง, 2517, หน้า

ถามข้อ 2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 665 บัญญัติว่า

“ผู้รับฝากจำต้องคืนทรัพย์สินซึ่งรับฝากไว้ให้แก่ผู้ฝาก หรือทรัพย์สินนั้นฝากในนามของผู้ใด คืนให้แก่ผู้นั้น หรือผู้รับฝากได้รับคำสั่งโดยชอบให้คืนทรัพย์สินนั้นไปแก่ผู้ใด คืนให้แก่ผู้นั้น แต่หากผู้ฝากทรัพย์สินตาย ท่านให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาท”

บทบัญญัติดังกล่าวหมายความว่าอย่างไร อธิบาย

นาย ก. ฝากเงิน 100,000 บาท ไว้กับนาย ข. มีกำหนด 1 ปี หลังจากฝากได้ 6 เดือน นาย ก. ตาย ดังนี้ นาย ข. มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 2. โดยหลักแล้วผู้รับฝากจะต้องคืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้ให้แก่ผู้รับฝาก ผู้รับฝากจะไม่คืนให้ผู้ฝากได้ก็มีอยู่เพียง 3 กรณีเท่านั้น คือ

(1) คืนให้แก่บุคคลที่ผู้ฝากได้ฝากทรัพย์สินแทน เช่น นาย ก. เป็นบิดาของนาย ข. ซึ่งนาย ข. มีทรัพย์สินมีค่า นาย ก. เอาทรัพย์สินของนาย ข. ไปฝากไว้กับนาย ค. โดยฝากในนามของนาย ข. หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ฝากแทนนาย ข. ดังนี้ นาย ค. ส่งทรัพย์สินที่รับฝากไว้คืนให้แก่ นาย ข.

(2) คืนให้แก่บุคคลที่มีคำสั่งโดยชอบระบุให้คืน เช่น ผู้ฝากอาจจะมีการสั่งมายังผู้รับฝากให้คืนทรัพย์สินแก่บุคคลใด ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้บุคคลที่ระบุในคำสั่งนั้น อนึ่งเนื่องจากความในมาตรา 665 วรรคแรกนี้ไม่ได้ระบุถึงบุคคลผู้ให้คำสั่งว่าจะต้องเป็นใคร กฎหมายบอกแต่เพียงว่า ถ้าเป็นคำสั่งโดยชอบก็เป็นอันว่าใช้ได้ คือผู้รับฝากปฏิบัติตามคำสั่งได้ เพราะฉะนั้น เข้าใจว่าถ้าเป็นคำสั่งศาลให้ผู้รับฝากส่งคืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้กับผู้ใด ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้บุคคลนั้นตามคำสั่งศาล

(3) คืนให้กับทายาทของผู้ฝากในกรณีที่ผู้ฝากตาย ข้อนี้ถ้าดูตัวบทภาษาไทยที่เขียนเพียงว่า “แต่หากผู้ฝากทรัพย์สินตาย ท่านให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาท” ก็อาจทำให้สงสัยว่าคืนให้กับทายาทของใคร แต่ถ้าดูต้นฉบับคำแปลภาษาอังกฤษก็หายสงสัย เพราะฉบับคำแปลภาษาอังกฤษระบุชัดเจนว่า ในกรณีที่ผู้ฝากตาย ให้คืนทรัพย์สินที่ฝากแก่ทายาทของเขา ก็คือคืนให้ทายาทของผู้ฝาก

นาย ข. มีหน้าที่ต้องคืนเงินที่รับฝากแก่ทายาทของนาย ก. โดยพลัน ทั้งนี้ตามนัยมาตรา 665 วรรคท้าย แห่ง ป.พ.พ. นั้นเองที่บัญญัติว่า “แต่หากผู้ฝากทรัพย์สินตาย ท่านให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาท”

แม้ ป.พ.พ. มาตรา 673 บัญญัติว่า “เมื่อใดผู้รับฝากจำต้องคืนเงินแต่เพียงเท่าจำนวนที่ฝาก ผู้ฝากจะเรียกถอนเงินคืนก่อนถึงเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ไม่ได้ หรือฝ่ายผู้รับฝาก

จะส่งเงินคืนก่อนถึงเวลานั้นก็ไม่ได้ดูกัน” ซึ่งอาจทำให้เห็นไปได้ว่า นาย ข. ยังไม่ต้องคืนเงินที่รับฝาก เพราะเหตุว่ายังไม่ถึงกำหนดตามสัญญาก็ตาม อ้างมาตรา 678 มาขึ้นทายาทของ นาย ก. ไม่ได้ ต้องตีความมาตรา 665 วรรคท้าย โดยเคร่งครัด (ฎีกาที่ 80/2511)

ถามข้อ 3. สัญญาการพนันและขันต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสีย เป็นความจริงหรือไม่ อธิบาย

นายมงคลตกลงจ้างนายสนิทเป็นทนายความฟ้องและแก้ต่างในคดีเรื่องขอแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินและเรื่องไต่ที่นา ให้ค่าจ้างนายสนิท 20,000 บาท เมื่อชนะคดีทุกศาลและค่าทนายที่ศาลให้ก็ให้เป็นค่าจ้างเพิ่มแก่นายสนิทด้วย แต่ถ้านายมงคลเป็นฝ่ายแพ้ นายมงคลจะไม่ให้เงินนายสนิทเลย ดังนี้ ถ้านายมงคลชนะคดีทุกศาล แล้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา นายสนิทจะฟ้องเรียกเงินตามสัญญาได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 3. ที่ว่าสัญญาการพนันและขันต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสียนี้เป็นความจริงและนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ กล่าวคือ หากสัญญาใดมีแต่ทางจะได้ทางเดียวไม่มีทางเสีย หรือมีแต่ทางเสียทางเดียวไม่มีทางได้ ก็ทำให้การพนันและขันต่อไม่ ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 535/2477 คดีระหว่างอัยการสตูล โจทก์ นายกิมสัน จำเลย ขอให้จริงในคดีปรากฏว่า จำเลยแจกตั๋วสลากให้แก่คนที่มาซื้อของในร้าน แล้วจำเลยก็ออกสลาก เลขสลากตรงกับตั๋วสลากของผู้ใด จำเลยก็จ่ายรถถีบให้หนึ่งคัน ปรากฏว่า จำเลยไม่ได้ขึ้นราคาของที่ขายผิดจากปกติ ดังนี้ ศาลวินิจฉัยว่า มิใช่การพนัน เพราะจำเลยมีแต่เสียเท่านั้น

ป.พ.พ. มาตรา 858 บัญญัติว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่...” ซึ่งหมายความว่าโดยปกติข้อตกลงใดถ้าถือว่าเป็นการพนันหรือขันต่อแล้ว จะฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ ในทางตรงกันข้ามถ้ามิใช่เป็นสัญญาการพนันหรือขันต่อ ย่อมฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ จึงมีข้อควรพิจารณาว่า ข้อตกลงที่นายสนิททำไว้กับนายมงคลตามอุทธรณ์นี้เป็นการพนันขันต่อหรือมิใช่ ถ้าเป็นนายสนิทฟ้องเรียกเงินตามสัญญาได้ แต่ถ้าไม่เป็นก็ฟ้องเรียกได้

ดังได้กล่าวแล้วว่า ข้อตกลงใดอันจะถือว่าเป็นการพนันหรือขันต่อนั้น จะต้องเป็นข้อตกลงที่คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้และทางเสีย มิใช่ว่า ฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้ อีกฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางเสียเท่านั้น ข้อตกลงตามอุทธรณ์ ปรากฏว่า นายมงคลไม่มีทางเสียเลย นายมงคลมีแต่ทางได้ คือ ได้ประโยชน์ในการที่มีผู้ว่าความให้ตนเปล่าๆ ถ้าแพ้คดี ส่วนการที่นายมงคลจะต้องชำระค่าทนายเมื่อนายสนิทว่าความให้ตนขณะนั้นถือไม่ได้ว่าตนมีทางเสีย เพราะมิใช่เป็นการเสียเปล่าแต่ตนได้ประโยชน์จากการที่นายสนิทลงแรงว่าความให้เป็นการตอบแทน

เมื่อฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้ไม่มีทางเสียด้วยเช่นนี้ จึงไม่ใช่สัญญาการพนันหรือขันต่อ นายสนิท จึงฟ้องเรียกเงินตามสัญญาได้ (ฎีกาที่ 323/2477, และที่ 1072/2499)

ถามข้อ 4. นาย ก. ขอยืมโคนาย ข. มา แล้วเอาโคนั้นไปให้บุคคลภายนอก คือ นาย ค. ใช้สอย ระหว่างนั้นเองได้เกิดฟ้าผ่า ทำให้โคของนาย ข. ตาย เช่นนี้ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบอย่างไร
(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 2 ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 4. ว่าโดยหลักแล้ว นาย ก. ผู้ยืมต้องรับผิดชอบใช้ราคาคืนนาย ข. ผู้ให้ยืม ทั้งนี้โดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 643 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งยืมนั้นถ้าผู้ยืมเอาไป.....ให้บุคคลภายนอก ใช้สอย.....ท่านว่าผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างหนึ่ง อย่างไม่เป็นเหตุสุดวิสัย.....”

แต่ความตอนท้ายของมาตรา 643 นั้นเองได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ให้ผู้ยืมหลุดพ้น จากความรับผิดได้ ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่า ถึงอย่างไร ๆ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือ บุบสลายอยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น ตามอุทาหรณ์ ถ้านาย ก. พิสูจน์ได้ เช่นพิสูจน์ว่าแม่ตนไม่ให้นาย ค. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกใช้สอย ตนก็จะเอาโคมาเลี้ยงไว้ตรงที่ถูกฟ้าผ่า ณ เวลาและ สถานที่เดียวกัน หรือโคเป็นโรคระบาดกำลังจะตายอยู่แล้วแม้ไม่ถูกฟ้าผ่าก็ต้องตาย ดังนี้ นาย ก. ก็อาจหลุดพ้นได้ ความพินาศแห่งทรัพย์สินย่อมเป็นพบแก่เจ้าของคือ นาย ข. ตามภาษิต กฎหมายที่ว่า Res perit domino.

ถามข้อ 5. นายคล้ายฝากทรัพย์สินไว้กับนายคลังหลายอย่างต่างกัน บางอย่างนายคล้ายนำมา ทำบุญสงกรานต์ประจำปี แล้วนำกลับไปฝากนายคลังอีกเป็นการฝากกันใหม่ประจำปี แต่บาง อย่างที่นายคล้ายไม่ได้นำมาใช้ คงฝากอยู่กับนายคลังตลอดมาเป็นเวลาเกินกว่า 10 ปี แล้ว นายคล้ายมาฟ้องร้องเรียกทรัพย์สิน นายคลังจึงมาปรึกษาท่านเพื่อสู้คดี ท่านจะแนะนำนาย คลังอย่างไร

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 2 ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 5. ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ กรณีฝากประจำปีอย่างหนึ่ง และกรณีฝากเงิน เกินกว่า 10 ปี อีกอย่างหนึ่ง

สำหรับกรณีฝากประจำปีนั้น นายคลังยกอายุความขึ้นต่อสู้ไม่ได้ เพราะจะยกอายุ ความ 6 เดือนในเรื่องฝากทรัพย์สินตามมาตรา 671 มายันนายคล้ายก็ไม่ได้ เนื่องจากไม่ใช่กรณี เรียกร้องให้ใช้เงินบำเหน็จค่าฝากให้ใช้เงินค่าใช้จ่าย หรือให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวแก่การ ฝากทรัพย์สิน หากแต่เป็นเรื่องเรียกให้คืนทรัพย์สิน ซึ่งต้องใช้หลักอายุความทั่วไป ที่มีกำหนดระยะเวลา ยาวนานถึง 10 ปี ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 164 ที่ว่า “อันอายุความนั้น ถ้าไม่มีกฎหมาย

บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ท่านให้มีกำหนดสิบปี” กรณีฝากทรัพย์สินกันใหม่ประจำปีแล้วเรียกทรัพย์สินคืน จึงไม่มีทางที่นายคลังจะยกอายุความอย่างใดขึ้นต่อผู้ฝากคืนได้

กรณีฝากเกินกว่า 10 ปี มีข้อพิจารณาอยู่ 2 ประการคือ นายคลังควรต่อสู้คดีโดยอ้างอายุความได้สิทธิในฐานะที่เป็นผู้ที่ได้ครอบครองปรปักษ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1382 หรือควรจะต่อสู้โดยอ้างอายุความเสียสิทธิตาม ป.พ.พ. มาตรา 164

เห็นว่า นายคลังไม่ควรอ้างอายุความได้สิทธิ เพราะการจะได้สิทธิโดยอายุความครอบครองปรปักษ์มาตรา 1382 จะต้องเป็นกรณีที่เข้าครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยสงบโดยเปิดเผย และด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ หากใช้ครอบครองแทนผู้อื่นหรือครอบครองโดยอาศัยสิทธิตามสัญญา เช่น ครอบครองในฐานะเป็นผู้มีสิทธิเก็บกิน สิทธิจำนำ หรือผู้เช่า ผู้ยืมเหล่านี้ไม่ เพราะเมื่ออยู่ในฐานะเป็นผู้ถือไว้แทนเขาชั่วคราวจำกัด รับการต่อกรรมสิทธิ์อันใหญ่ยิ่งของเขา และรู้สึกในหน้าที่ของตนที่จะต้องคืนทรัพย์สินให้เขาเมื่อสิ้นกำหนดที่ตนจะทรงสิทธิได้นั้นแล้ว จะถือว่าเป็นผู้ยึดถือครอบครองอยู่ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของได้อย่างไร กรณีฝากทรัพย์สินก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่รับฝากไว้ตราบใดที่ยังคงรับการต่อกรรมสิทธิ์อันใหญ่ยิ่งของผู้ฝากและรู้สึกในหน้าที่ของตนที่จะต้องคืนทรัพย์สินให้ผู้ฝาก จะถือว่าเป็นผู้ยึดถือครอบครองด้วยเจตนาเป็นเจ้าของไม่ได้ (ฎีกาที่ 349/2500)

เมื่ออ้างอายุความได้สิทธิดังกล่าวไม่ได้ จึงขอแนะนำให้นายคลังอ้างอายุความเสียสิทธิตามมาตรา 164 ดังกล่าว ข้างต้นขึ้นชั้นนายคลัง ในฐานะที่นายคลังละเลยไม่ได้เรียกร้องทรัพย์สินภายในเวลา 10 ปี นับแต่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ (มาตรา 169) กล่าวคือ การฝากทรัพย์สินโดยไม่ได้กำหนดเวลา อายุความในการเรียกร้องคืนทรัพย์สินที่ฝากย่อมเริ่มนับตั้งแต่ฝากทรัพย์สินนั่นเอง เพราะผู้ฝากมีสิทธิเรียกร้องให้คืนทรัพย์สินได้ทุกเมื่อ (มาตรา 663) เมื่อนายคลังมาเรียกร้องคืนหลังจากฝากทรัพย์สินไว้กว่า 10 ปี แล้วเช่นนี้ ท่านว่าตกเป็นอันขาดอายุความ ห้ามมิให้ฟ้องร้อง (มาตรา 163) นั้นหมายความว่า นายคลังย่อมเสียสิทธิที่จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินคืน

ถามข้อ 6. เก็บของในคลังสินค้าเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินชนิดหนึ่ง แต่ก็มีลักษณะพิเศษไปจากฝากทรัพย์สินธรรมดาอยู่บางประการ ลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากฝากทรัพย์สินธรรมดานั้นอย่างไร

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 2 ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 6. เก็บของในคลังสินค้ามีลักษณะพิเศษไปจากฝากทรัพย์สินธรรมดา ดังนี้

1. วัตถุประสงค์สัญญาฝากทรัพย์สินได้แก่ทรัพย์สินทั้งปวง แต่ในสัญญาเก็บของในคลังสินค้า วัตถุประสงค์ต้องเป็นสินค้า

2. สัญญาฝากทรัพย์สิน ผู้รับฝากจะเรียกบำเหน็จค่าฝากหรือไม่ก็ได้ แต่สัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้น ผู้รับฝาก (นายคลังสินค้า) ทำการรับฝากเพื่อบำเหน็จเป็นทางค่าปกติของตน ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 770 ว่า “อันว่านายคลังสินค้านั้น ก็อนุเคราะห์รับทำการเก็บรักษาสินค้าเพื่อบำเหน็จเป็นทางค่าปกติของตน”

3. สถานที่ใช้เก็บสินค้าตามสัญญาฝากทรัพย์สินธรรมดาจะเป็นที่ใดก็ได้ แต่สถานที่เก็บสินค้าในสัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้น จะต้องเป็นคลังสินค้า (warehousing) เท่านั้น

4. สัญญาฝากทรัพย์สินนั้น ผู้รับฝากจะทำหลักฐานเป็นหนังสือให้ไว้กับผู้ฝากหรือไม่ก็ได้ ถ้าทำไว้หลักฐานดังกล่าวมีประโยชน์ก็แต่เฉพาะทำให้สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า ได้มีการฝากทรัพย์สินกันจริงเท่านั้น แต่สำหรับการเก็บของในคลังสินค้า ถ้าผู้ฝากต้องการ นายคลังสินค้าจะต้องออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าให้ เอกสารทั้ง 2 ฉบับนั้นนอกจากจะเป็นหลักฐานสามารถพิสูจน์สัญญาเก็บของในคลังสินค้าได้แล้ว ยังมีลักษณะพิเศษที่ใบรับของคลังสินค้าใช้เป็นเครื่องมือแห่งการโอนสินค้าที่ฝากได้และประทวนสินค้าใช้เป็นเครื่องมือแห่งการจำหน่ายสินค้าที่ฝากไว้นั้นได้

ถามข้อ 7. กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้ยืมใช้กรรูปและผู้ยืมใช้สิ่งเปลี่ยนแปลงไว้อย่างไรบ้าง (คำถามข้อสอบไล่ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 7.

1. กฎหมายกำหนดให้ทั้งผู้ยืมใช้กรรูปและผู้ยืมใช้สิ่งเปลี่ยนแปลงมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ :-
 - 1.1 หน้าที่ต้องคืนทรัพย์สิน (ป.พ.พ. มาตรา 640, 646, 650, 652)
 - 1.2 หน้าที่เสียค่าฤชาธรรมเนียมในการทำสัญญา (ป.พ.พ. มาตรา 642, 651)
 - 1.3 หน้าที่เสียค่าส่งมอบทรัพย์สินซึ่งยืม (ป.พ.พ. มาตรา 642, 651)
 - 1.4 หน้าที่เสียค่าส่งคืนทรัพย์สินซึ่งยืม (ป.พ.พ. มาตรา 642, 651)
2. กฎหมายกำหนดให้แต่เฉพาะผู้ยืมใช้กรรูปมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ :-
 - 2.1 หน้าที่ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมโดยไม่เอาไปใช้การอย่างอื่น นอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 643)
 - 2.2 หน้าที่ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมโดยไม่เอาไปใช้การอย่างอื่น นอกจากการอันปรากฏในสัญญา (ป.พ.พ. มาตรา 643)

- 2.3 หน้าที่ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมโดยไม่เอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย (ป.พ.พ. มาตรา 643)
- 2.4 หน้าที่ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมโดยไม่เอาไปไว้นานกว่าที่ควรจะเอาไว้ (ป.พ.พ. มาตรา 643)
- 2.5 หน้าที่ต้องสงวนทรัพย์สินซึ่งยืมไปเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง (ป.พ.พ. มาตรา 644)
- 2.6 หน้าที่เสียค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งยืม (ป.พ.พ. มาตรา 647)

ถามข้อ 8. นายจักษ์ทำสัญญาซื้อที่นาของนายทิพย์ นายทิพย์ผู้ขายเรียกเงินมัดจำ แต่นายจักษ์ผู้ซื้อไม่มีเงิน จึงทำสัญญากู้เงินจากนายพิฑูรซึ่งเป็นบุตรของนายทิพย์ แล้วนายทิพย์ออกไปรับเงินค้ำมัดจำให้นายจักษ์ไปหนึ่งฉบับ ต่อมานายพิฑูรฟ้องนายจักษ์เรียกเงินตามสัญญากู้ยืมเงินที่ได้ทำกันไว้ นั้น นายจักษ์ต่อสู้ว่าไม่ได้รับเงิน ถ้าท่านเป็นศาลจะตัดสินอย่างไร

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 8. สัญญาขืมใช้เงินเปลืองยอมบริบูรณ์ ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม (ป.พ.พ. มาตรา 650 วรรค 2) อุทาหรณ์นี้จึงมีข้อควรพิจารณาว่า ได้มีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมกันแล้วหรือยัง เพราะถ้าถือว่าส่งมอบกันแล้วสัญญาขืมยอมสมบูรณ์มีผลบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้

การส่งมอบนั้น ไม่จำเป็นต้องหยิบยื่นทรัพย์สินจริง ๆ ให้แก่ผู้ขืมเป็นพิธีต้องจะส่งมอบกันโดยปริยายก็ได้ กล่าวคือ การส่งมอบนั้น จะทำอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ สุดแต่ว่าเป็นผลให้ทรัพย์สินนั้นไปอยู่ในเงื้อมมือของผู้รับมอบ (ป.พ.พ. มาตรา 462)

ตามอุทาหรณ์นี้จะเห็นได้ว่า แม้นายจักษ์ไม่ได้รับเงินกู้โดยตรงจากนายพิฑูรมาก่อนแล้วนำมาจ่ายให้กับนายทิพย์เพื่อมัดจำการซื้อนา แต่จากผลที่นายจักษ์ได้รับไปรับเงินสำหรับการวางมัดจำนั้น ไม่ต่างกับว่านายพิฑูรหยิบยื่นเงินมาให้แก่นายจักษ์ตามจำนวนสัญญากู้ และในทันใดนั้นนายจักษ์นำเงินจำนวนนั้นวางเป็นมัดจำให้แก่นายทิพย์ จึงฟังได้ชัดว่า ตามอุทาหรณ์นี้ได้มีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมโดยปริยายแล้ว สัญญาขืมจึงสมบูรณ์มีผลบังคับให้ลูกหนี้คือนายจักษ์ใช้เงินตามสัญญาได้ เพราะฉะนั้น ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล ข้าพเจ้าก็จะพิพากษาให้นายจักษ์ใช้เงินตามสัญญาขืมที่ทำไว้กับนายพิฑูรนั้น (ฎีกาที่ 802/2480)

ถามข้อ 9. นางสาวงามฟ้ามีอาชีพเป็นนางแบบ ได้มาพักยังโรงแรมมีชื่อแห่งหนึ่ง โดยได้นำเอาเสื้อผ้าไหมไทยลายฉลุ 2 ชุด ราคาชุดละ 18,000 บาท ใส่กระเป๋าเดินทางติดตัวมาด้วย

แต่มีได้นำฝากบอกราคาชัดเจนไว้เป็นพิเศษกับเจ้าสำนักโรงแรมที่ตนพัก ครั้นพักได้ไม่กี่วันปรากฏว่า ชุดใหม่ไทยลายฉลุทั้ง 2 ชุดดังกล่าวถูกคนร้ายลักพาไปในขณะที่นางสาวงามฟ้าออกไปเดินเล่นนอกห้องพักโดยมิได้เผื่อเปิดห้องทิ้งไว้ และเมื่อทราบว่าของหายนางสาวงามฟ้าก็ได้รับแจ้งให้เจ้าสำนักโรงแรมทราบทันที ดังนี้ เจ้าสำนักโรงแรมจะต้องรับผิดชอบใด หรือไม่

(คำถามข้อสอบได้ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2515)

ตอบข้อ 9. ป.พ.พ. มาตรา 675 วรรคแรกและวรรคสองบัญญัติว่า

“เจ้าสำนักต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์สินของคนเดินทางหรือแขกอาศัยสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างใด ๆ แม้ถึงว่าความสูญหายหรือบุบสลายนั้นจะเกิดขึ้นเพราะผู้คนไปมาเข้าออก ณ โรงแรม โฮเตล หรือสถานที่เช่นนั้น ก็คงต้องรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบนี้ ถ้าเกี่ยวข้องกับเงินทองตรา ธนบัตร ตัวเงิน พันธบัตร ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ ประทวนสินค้า อัญมณี หรือของมีค่าอื่น ๆ ไซ้ ท่านจำกัดไว้เพียงห้าร้อยบาท เว้นแต่จะได้ฝากของมีค่าเช่นนั้นไว้แก่เจ้าสำนักและได้บอกราคาแห่งของนั้นชัดเจน”

สาระสำคัญของอุทาหรณ์อยู่ที่ว่า เสื้อผ้าใหม่ไทยลายฉลุทั้ง 2 ชุดนั้น เป็น “ของมีค่าอื่น ๆ” ตามความหมายของมาตรา 675 วรรคสองหรือไม่

วินิจฉัยได้ดังนี้คือ เมื่อได้พิจารณาลักษณะของทรัพย์สินตามที่มาตรา 675 วรรคสองระบุ จะเห็นได้ว่า ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษตรงที่เจ้าสำนักจะไม่อาจทราบได้เองว่า คนเดินทางหรือแขกอาศัยนำติดตัวมาด้วยและราคาเท่าใด เพราะฉะนั้น คำว่า “ของมีค่าอื่น ๆ” ก็จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษดังที่กล่าวแล้วเช่นเดียวกัน

ตามพฤติการณ์จากอุทาหรณ์จะเห็นได้ว่า เจ้าสำนักไม่อาจหยั่งทราบได้เองว่านางสาวงามฟ้าได้นำเสื้อผ้าราคาแพงติดปกติดอย่างใดติดตัวมาด้วย เสื้อผ้างดังกล่าวจึงควรจัดอยู่ในความหมายของคำว่า “ของมีค่าอื่น ๆ” ตามมาตรา 675 วรรคสองได้

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า นางสาวงามฟ้ามิได้นำฝากบอกราคาชัดเจนไว้กับเจ้าสำนักแล้วของมีค่าดังกล่าวหายไป เจ้าสำนักจึงคงต้องรับผิดชอบเพียง 500 บาท เท่านั้น (มาตรา 675 วรรคสองตอนแรก) หากต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนถึง 36,000 บาทไม่ กรณีไม่เข้าข้อยกเว้นของมาตรา 675 วรรคสองตอนท้าย และไม่เข้าเกณฑ์ที่จะถือว่าทรัพย์สินหายเป็นทรัพย์สินทั่วไป ตามนัยมาตรา 675 วรรคแรกเสียแล้ว

ถามข้อ 10. นายแดงให้นายขาวกู้ยืมเงิน 2,000 บาท โดยไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ ต่อมานายขาวขายเครื่องเรือน 1 ชุด ราคา 2,000 บาท ให้แก่นายแดง ดังนี้ นายขาวฟ้องนายแดงตามสัญญาซื้อขายให้นายแดงชำระราคาค่าเครื่องเรือน 2,000 บาท นายแดงจะต่อสู้นาย

ขาวโดยไม่ยอมชำระราคาค่าเครื่องเรือนนั้นได้อย่างใดหรือไม่

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 10. ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคแรก บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป นั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

กรณีตามอุทาหรณ์เป็นการกู้ยืมเงินกว่า 50 บาท แต่มิได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้ ดังนั้น ถ้านายแดงฟ้องร้องให้นายขาวชำระหนี้ นายขาวก็อาจต่อสู้ได้ว่า นายแดงไม่มีอำนาจฟ้อง จึงเป็นสิทธิเรียกร้องที่ยังมีข้อต่อสู้อยู่ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 344 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องโดยมีข้อต่อสู้อยู่ สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าหาอาจจะเอามาหักกลบลบหนี้ได้ไม่....” นายแดงจึงไม่อาจเอาหนี้เงินกู้ที่ยังมีข้อต่อสู้อยู่นั้นมาหักกลบลบหนี้กับหนี้ค่าซื้อเครื่องเรือนที่ตนค้างชำระอยู่กับนายขาว และก็ไม่อาจต่อสู้นายขาวด้วยประการอื่นใด นายแดงต้องชำระค่าเครื่องเรือนให้นายขาวไป (ฎีกาที่ 1384/2482, คำสอนหน้าฯ 90-91)

ถามข้อ 11. นายเอกทำสัญญากู้ยืมเงินจากนายโท หากในสัญญานั้นมีข้อตกลงไว้ล่วงหน้าด้วยว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ภายในกำหนด นายเอกยอมโอนที่นาให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่นายโท กรณีหนึ่ง หรือถ้าหากในสัญญากู้ยืมเงินนั้นไม่มีข้อตกลงล่วงหน้าดังกล่าว แต่หลังจากได้กู้ยืมเงินกันไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง นายเอกขอทำความตกลงกับนายโทใหม่ว่า เมื่อหนี้ถึงกำหนดตนขอโอนที่นาให้นายโทแทนหนี้เงินกู้ ซึ่งนายโทตกลงด้วย อีกกรณีหนึ่ง เมื่อถึงกำหนดชำระปรากฏว่าที่นา ณ สถานที่นั้น มีราคาท้องตลาดสูงกว่าหนี้เงินกับดอกเบี้ยถึงสองเท่า ดังนี้ ข้อตกลงทั้งสองกรณีนั้น มีผลบังคับได้ตามกฎหมายอย่างใดหรือไม่

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 11. ป.พ.พ. มาตรา 656 วรรคสองและวรรคสุดท้าย บัญญัติไว้ว่า “ถ้าทำสัญญากู้ยืมเงินกัน และผู้ให้กู้ยืมยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างอื่นเป็นการชำระหนี้แทนเงินที่กู้ยืมไซ้ หนี้อันระงับไปเพราะการชำระเช่นนั้น ท่านให้คิดเป็นจำนวนเท่ากับราคาท้องตลาดแห่งสิ่งของหรือทรัพย์สินนั้นในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบความตกลงกันอย่างใด ๆ ขัดกับข้อความดังกล่าวมานี้ ท่านว่าเป็นโมฆะ”

ข้อตกลงในกรณีแรกมีผลเท่ากับว่า คู่สัญญาตกลงให้ระงับหนี้เงินกู้ด้วยการชำระที่นาแทน โดยคิดราคาที่นาต่ำกว่าราคาท้องตลาดในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ จึงเป็นโมฆะตามกฎหมายดังกล่าว ฉะนั้น เมื่อนายเอกไม่ชำระหนี้เงินกู้ นายโทก็ไม่อาจบังคับให้นายเอกโอนที่นาให้ตนตามที่ได้ตกลงกันไว้นั้นได้ (ฎีกาที่ 1683/2493, คำสอนฯ หน้า 184-185)

ข้อตกลงในกรณีหลังมีผลเท่ากับแปลงหนี้ใหม่ดังบัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 349 ว่า “เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ไซ้ ท่านว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปด้วยแปลงหนี้ใหม่.....” เพราะฉะนั้น หนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินที่นายเอกทำไว้กับนายโท จึงเป็นอันระงับไป ต้องผูกพันตามที่ได้ตกลงกันใหม่ ซึ่งยังผลให้นายโทบังคับนายเอกโอนที่นาให้ตนตามที่ได้ตกลงกันใหม่นั้นได้ กรณีไม่อยู่ในข่ายของมาตรา 656 วรรคสองและวรรคสุดท้ายเสียแล้ว (ฎีกาที่ 1008/2496, คำสอนฯ หน้า 189-191)

ถามข้อ 12. นาย ก. มีอาชีพเป็นคนยาม รุปร่างสันทัด อ้างตนว่าเป็นผู้ทรงพลัง นาย ข. เจ้าของร้านขายข้าวสารจึงทำว่า ถ้านาย ก. สามารถใช้ปากคาบข้าวสารทั้งกระสอบซึ่งหนัก 100 ก.ก. พาไปได้ไกล 1 เส้นได้ ก็จะใช้ข้าวสารกระสอบนั้นให้นาย ก.

นาย ค. กับนาย ง. เสมอนอกโดยตกลงกันว่า ถ้านาย ก. ทำได้ตามคำทำ นาย ค. จะจ่ายเงินให้นาย ง. 500 บาท แต่ถ้านาย ก. ทำไม่ได้ นาย ง. จะจ่ายเงินให้นาย ค. 500 บาท เช่นเดียวกัน

ปรากฏว่า นาย ก. รับคำ แล้วสามารถทำได้ตามคำทำ เช่นนี้ในกรณีแรกนาย ข. จะต้องรับผิดชอบนาย ก. และในกรณีหลังนาย ค. จะต้องรับผิดชอบนาย ง. อย่างไรหรือไม่

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 12. ป.พ.พ. มาตรา 853 บัญญัติไว้ว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่.....” ดังนั้น ถ้ากรณีใดเป็นการพนันหรือขันต่อ ก็ย่อมบังคับให้ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันไว้นั้นไม่ได้ เพราะไม่ถือว่ามีหนี้ต่อกัน แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้ามิใช่เป็นการพนันขันต่อ ก็อาจบังคับให้ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

หลักเกณฑ์ที่จะถือว่าเป็นการพนันหรือขันต่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าสัญญาการพนันขันต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสีย กล่าวคือ คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้และทางเสีย หากมีแต่ทางจะได้ทางเดียว ไม่มีทางเสียหรือมีแต่ทางเสียทางเดียว ไม่มีทางได้ ก็ไม่ใช่การพนันหรือขันต่อไม่

อุทาหรณ์กรณีแรกจะเห็นได้ว่า นาย ก. มีแต่ทางได้ ไม่มีทางเสีย และนาย ข. มีแต่ทางเสียทางเดียวไม่มีทางได้ จึงไม่ใช่การพนันหรือขันต่อไม่ ตามหลักกฎหมายดังกล่าว นาย ข. ย่อมมีหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบข้าวสาร 1 กระสอบนั้นให้กับนาย ก. ไป (ฎีกาที่ 1072/2499, คำสอนฯ หน้า 322)

อุทาหรณ์กรณีหลังจะเห็นได้ว่า ทั้งนาย ค. และนาย ง. มีทั้งทางได้และทางเสียจึงเป็นขันต่อย่อมไม่ก่อให้เกิดหนี้ ทั้งนี้ ตามหลักกฎหมายดังกล่าวแล้ว นาย ค. จึงไม่มีหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้กับนาย ง. อย่างไร (คำสอนฯ หน้า 321)

ถามข้อ 13. โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำหนังสือสัญญากู้เงินไป 50 บาท แล้วไม่ใช้ จึงขอให้ศาล บังคับ ฝ่ายจำเลยรับว่าได้กู้ไปจริง แต่ต่อสู้ว่าได้ใช้แล้วโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ไม่มีการเวนคืนเอกสาร ทั้งไม่มีการแทงเพิกถอน ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลจะตัดสินอย่างไร
(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2516 กรณีพิเศษ)

ตอบข้อ 13. ตามที่ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 บัญญัติว่า “ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดงหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว” นั้นเห็นได้ว่าไม่ได้พูดถึงการจำกัดจำนวนเงินที่ กู้ยืมไว้ ดังนั้น สารสำคัญของมาตรา 653 วรรค 2 จึงอยู่ที่ว่า หากคู่สัญญาได้ทำหลักฐานการ กู้ยืมเงินกันไว้เป็นหนังสือ ไม่ว่าจะการกู้ยืมเงินนั้นจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใด การนำสืบการใช้ เงินจะกระทำได้ที่ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม หรือ เอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้น แล้ว ข้อเท็จจริงตามอุทธรณ์ปรากฏว่าได้กู้เงินกันโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ เมื่อจำเลยไม่มี หลักฐานเป็นหนังสือ ไม่มีการเวนคืนเอกสาร ทั้งไม่มีการแทงเพิกถอน จำเลยจึงไม่อาจนำ พยานบุคคลมาสืบว่าได้ใช้เงินแล้วได้ ศาลต้องงดสืบพยานบุคคลของจำเลย และพิพากษาให้ จำเลยใช้เงินกู้รายนี้ (ฎีกาที่ 110/2480, คำสอนฯ หน้า 96-97)

ถามข้อ 14. ยืมใช้คงรูปและยืมใช้สิ้นเปลืองเหมือนกันและต่างกันในสารสำคัญอย่างไร
(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2516 กรณีพิเศษ)

ตอบข้อ 14. ข้อที่เหมือนกัน

1. เป็นสัญญาซึ่งประกอบด้วยคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายๆ หนึ่งเรียกว่าผู้ยืม อีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ให้ยืม
2. ผู้ให้ยืมจะต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้ยืมได้ใช้
3. เมื่อผู้ยืมได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืมเสร็จแล้ว ผู้ยืมมีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินให้กับผู้ให้ยืม

ข้อที่ต่างกัน

1. สัญญายืมใช้คงรูปนั้นกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ยืมไม่โอนไปยังผู้ยืม แต่สัญญา ยืมใช้สิ้นเปลืองกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ยืมโอนไปยังผู้ยืม
2. สัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมใช้ทรัพย์สินที่ยืมได้เปล่า แต่สัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ผู้ยืมอาจได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืมโดยต้องเสียค่าตอบแทนด้วยก็ได้

3. สัญญาเช่าใช้กรุป ผู้ยืมต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมมานั้น แต่สัญญาเช่าใช้สิ่งเปลี่ยน ผู้ยืมไม่ต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมมานั้น แต่ต้องส่งคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณ เช่นเดียวกับทรัพย์สินที่ยืมมานั้น (คำสอนฯ หน้า 194-195)

ถามข้อ 15. เจ้าสำนักโรงแรมแห่งหนึ่งปิดประกาศแจ้งความตามห้องพักไว้ว่าไม่รับผิดชอบใด ๆ ในการที่ข้าวของของคนที่นำมาไว้ในโรงแรมเสียหาย คนเดินทางอ่านแล้วเฉยเสีย หลังจากนั้นก็คนเดินทางพักอาศัยในโรงแรมได้ไม่กี่วัน กระเป๋าเสื้อผ้าของคนเดินทางหายไป โดยมีใช้ความผิดของคนเดินทาง ดังนี้ เจ้าสำนักโรงแรมจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 1 ปีการศึกษา 2516 กรณีพิเศษ)

ตอบข้อ 15. ป.พ.พ. มาตรา 677 บัญญัติว่า “ถ้ามีคำแจ้งความปิดไว้ในโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่อื่นทำนองเช่นว่านี้ เป็นข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของเจ้าสำนักพักรู้ ทำนองความนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่คนเดินทางหรือแขกอาศัยจะได้ตกลงด้วยชัดแจ้งในการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดดังว่านั้น” ตามอุทาหรณ์ไม่ปรากฏว่าคนเดินทางตกลงด้วยกับข้อความยกเว้นความรับผิดของเจ้าสำนักโรงแรมโดยชัดแจ้งอย่างใด กล่าวคือ คนเดินทางเห็นข้อความแล้วเฉย ยังไม่ได้ตอบตกลงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรหรือแสดงออกโดยวิธีอื่นให้เห็นว่าได้ตกลงด้วยชัดแจ้ง หากจะถือว่ากรณีที่คนเดินทางอ่านประกาศแจ้งความแล้วเฉยเสียนั้นเป็นการตกลงด้วยก็อาจถือได้อย่างมากเพียงแต่ตกลงด้วยโดยปริยายเท่านั้น หากใช่เป็นการตกลงด้วยโดยชัดแจ้งไม่ ประกาศยกเว้นความรับผิดของโรงแรมจึงตกเป็นโมฆะ เจ้าสำนักโรงแรมต้องรับผิดชอบในความเสียหายแห่งทรัพย์สินของคนเดินทางที่ได้พามาขึ้น (คำสอนฯ หน้า 240-241)

ถามข้อ 16. นาย ก. ขอยืมรถยนต์ของนาย ข. มาใช้ แต่นาย ก. ไม่มีโรงเก็บรถ นาย ก. จึงฝากไว้ที่ปั้มน้ำมันใกล้บ้าน กรณีหนึ่ง รถยนต์ที่ยืมทรุดโทรมมาก และโดยสภาพจะต้องยกเครื่อง นาย ก. จึงส่งเข้าอู่เพื่อซ่อมแซมใหญ่ อีกกรณีหนึ่ง ดังนี้ใครเป็นผู้รับผิดชอบเสียค่าฝากและค่าซ่อมนั้น

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาค 2 ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 16. ป.พ.พ. มาตรา 647 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งยืม ผู้ยืมต้องเป็นผู้เสีย”

จะเห็นได้ว่า ถ้าฝากนั้นควรถือได้แล้วว่าเป็นค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งยืม ผู้ยืมคือ นาย ก. จึงต้องเป็นผู้เสีย แต่นาย ก. ผู้ยืมไม่ต้องมีหน้าที่จ่ายเงินค่ายกเครื่อง เพราะกรณียกเครื่องซึ่งเป็นเรื่องซ่อมแซมใหญ่นี้ หากใช่เป็นการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ยืมอันเป็นปกติไม่ ผู้ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมใหญ่ จึงควรตกแก่นาย ข. ผู้ให้ยืม

ซึ่งเป็นเจ้าของ อย่างไรก็ตามก็ตีบทบัญญัติดังกล่าวไม่ตัดสิทธิกรณีที่จะตกลงเป็นอย่างอื่นได้ (คำสอนฯ หน้า 34-35)

ถามข้อ 17. นายแดงได้มอบฝากทรัพย์ตามพินัยกรรมไว้กับนายดำเพื่อจะได้เอาไว้ให้นายขาวกับนางเขียวบุตรของนายแดง ทรัพย์ทั้งหมดนี้อยู่ที่บ้านเรือนของนายดำและอยู่ในความปกครองของนายดำ ต่อมาบุตรนายแดงทั้งสองต่างออกจากเรือนของนายดำไปมีครอบครัวต่างหาก และได้พาสิ่งของทอรูปพรรณที่นายแดงฝากไว้ติดตัวไปด้วย นายแดงรู้เห็นดีมิได้คัดค้านประการใด ต่อมานายแดงเรียกทรัพย์ที่ฝากไว้คืนจากนายดำ ดังนี้ นายดำจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

(คำถามข้อสอบได้ประจำภาค 2 ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 17. ป.พ.พ. มาตรา 660 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ฝากมิได้อนุญาต และผู้รับฝากเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นออกใช้สอยเอง หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยหรือให้บุคคลภายนอกเก็บรักษาไว้ ทว่าผู้รับฝากจะต้องรับผิดชอบเมื่อทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นสูญหายหรือบุบสลายอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ถึงจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ถึงอย่างไรๆ ทรัพย์สินนั้นก็คงจะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง”

ตามอุทาหรณ์มีปัญหาว่า นายแดงผู้ฝากอนุญาตให้นายดำผู้รับฝากเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นให้นายขาวกับนางเขียวบุคคลภายนอกเก็บรักษาไว้หรือไม่ ถ้าอนุญาตแล้ว โดยผลแห่งบทบัญญัติดังกล่าว นายดำหาต้องรับผิดชอบในสูญหายหรือบุบสลายแห่งทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นอย่างใดไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อนายขาวกับนางเขียวออกจากเรือนของนายดำไปโดยพาสิ่งของทอรูปพรรณที่นายแดงฝากไว้กับนายดำนั้นติดตัวไปด้วย นายแดงรู้เห็นดีมิได้คัดค้านประการใด แสดงว่านายแดงอนุญาตโดยปริยายให้นายดำเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นให้นายขาวกับนางเขียวเก็บรักษาไว้ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 660 นี้ก็ได้ระบุว่าการอนุญาตนั้นจะต้องอนุญาตโดยชัดแจ้งอย่างใดย่อมหมายความว่าอนุญาตกันโดยปริยายก็ได้ และเมื่อนายแดงผู้ฝากอนุญาตเช่นนั้นแล้ว นายดำผู้รับฝากจึงไม่ต้องรับผิดชอบในทรัพย์ส่วนนี้ (ฎีกาที่ 999/2493, คำสอนฯ หน้า 213-216)

ถามข้อ 18. จำเลยผิดสัญญาหมั้นต่อโจทก์ จึงได้ประนีประนอมยอมความโดยมิได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ ต่อมาโจทก์กลับฟ้องในเรื่องผิดสัญญาหมั้นเก่าที่ได้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความกันไปแล้วนั้นอีก ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลจะตัดสินอย่างไร

(คำถามข้อสอบได้ประจำภาค 2 ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 18. ปัญหาที่ควรพิจารณามีว่า สัญญาประนีประนอมยอมความที่มีได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือนั้น เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่สมบูรณ์หรือไม่ ปรากฏว่า ป.พ.พ. มาตรา 851 บัญญัติไว้เพียงว่า “อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” เท่านั้น ไม่ได้หมายความว่า สัญญาประนีประนอมยอมความที่มีได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือกลายเป็นสัญญาที่ไม่สมบูรณ์ไป และเมื่อสัญญาประนีประนอมยอมความที่มีได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือมีความสมบูรณ์ได้ ก็ย่อมยังให้เกิดผลตามกฎหมายได้ ซึ่งผลของสัญญาประนีประนอมยอมความมิประการใด นั้น ป.พ.พ. มาตรา 852 บัญญัติไว้แล้วว่า “ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน” ก็เมื่อโจทก์ได้ยอมสละสิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากจำเลยผิดสัญญาหมั้นโดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันไปแล้วเช่นนี้ สิทธิเรียกร้องดังกล่าวของโจทก์จึงระงับสิ้นไป นั้นหมายความว่าโจทก์ไม่อาจฟ้องจำเลยในเรื่องผิดสัญญาหมั้นแก่นั้นได้ ตัดสินยกฟ้อง (ฎีกาที่ 629/2480, คำสอนฯ หน้า 273-275)

ถามข้อ 19. โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินไป 9,500 บาท จำเลยให้การว่ากู้จริงเพียง 500 บาท จำนวนเงินตามสัญญากู้โจทก์ปลอมขึ้น ขอให้ยกฟ้องหรือถ้าจะให้จำเลยรับผิดชอบก็เพียงในจำนวน 500 บาท ที่จำเลยเอาไป ดังนี้ ถ้าโจทก์ไม่สืบอย่างหนึ่ง หรือสืบได้ไม่สมฟ้องอีกอย่างหนึ่ง ศาลจะตัดสินอย่างไร

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 19. ถ้าโจทก์ไม่สืบ จะรับฟังสัญญากู้เพียงแต่ยื่นต่อศาลเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ การกู้เงิน 9,500 บาท ตามโจทก์ฟ้องจึงไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคแรก บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” จึงพิพากษาให้ยกฟ้อง (ฎีกาที่ 244/2497, คำสอนฯ หน้า 114-115, 139)

ถ้าโจทก์สืบยอมรับฟังสัญญากู้เป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่เมื่อโจทก์พิสูจน์ไม่ได้ตั้งฟ้อง โจทก์ก็จะให้ศาลบังคับจำเลยให้ชำระเงินเท่าจำนวนตามฟ้องไม่ได้ แต่จำเลยรับว่าได้กู้ไปจริง 500 บาท เพราะฉะนั้นในส่วน 500 บาท จำเลยจึงต้องชดใช้ให้โจทก์ตามที่ให้การรับ พิพากษาให้จำเลยชำระเงิน 500 บาทแก่โจทก์ (ฎีกาที่ 743/2506, ที่ 761/2509, คำสอนฯ หน้า 57-58, 147-148)

ถามข้อ 20. ป.พ.พ. มาตรา 662 บัญญัติว่า “ถ้าได้กำหนดเวลากันไว้ว่า จะพึงคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไร ท่านว่าผู้รับฝากไม่มีสิทธิจะคืนทรัพย์สินก่อนถึงเวลากำหนด เว้นแต่ในเหตุจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้” ท่านเข้าใจว่าอย่างไร อธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 20. สัญญาฝากทรัพย์สินไว้เพื่อประโยชน์ของผู้ฝาก เพราะฉะนั้น เมื่อได้กำหนดเวลาฝากทรัพย์สินไว้ก็ย่อมหมายความว่า กำหนดไว้เพื่อผู้ฝาก ผู้รับฝากจึงไม่อาจขอส่งทรัพย์สินซึ่งฝากคืนก่อนเวลาที่กำหนดไว้ได้ แต่กรณีก็มีข้อยกเว้นไว้สำหรับกรณีจำเป็นจริงๆ ผู้รับฝากก็อาจบังคับส่งคืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้ให้กับผู้ฝากก่อนถึงกำหนดได้

ตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นผู้รับฝากรถยนต์ของนาย ข. ไว้มีกำหนดเวลา 3 เดือนว่าโดยหลักแล้ว นาย ก. จะขอส่งรถยนต์นั้นคืนก่อนครบกำหนดเวลา 3 เดือน ตามที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ แต่ถ้าสมมุติว่า นาย ก. รับฝากได้เดือนเศษ ก็ได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ต้องเดินทางไปต่างประเทศเช่นนี้ ควรนับว่า นาย ก. มีเหตุจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้ นาย ก. ย่อมส่งคืนรถยนต์คันนั้นให้ นาย ข. ก่อนกำหนด 3 เดือนได้ หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น ผู้รับฝากจะต้องเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ทำให้ไม่มีที่จะเก็บทรัพย์สินที่รับฝากไว้ต่อไป ดังนี้ ผู้รับฝากก็ส่งคืนทรัพย์สินที่ฝากก่อนกำหนดได้ (คำสอนฯ หน้า 217)

ถามข้อ 21. นายแดงเป็นเจ้าของร้าน ได้แจกตัวสลากให้แก่คนที่มาซื้อของในร้าน โดยตกลงกับผู้ซื้อว่า ถ้าเลขสลากที่ออกตรงกับตัวสลากของผู้ซื้อคนใด นายแดงก็จะจ่ายรถจักรยานให้หนึ่งคัน ปรากฏว่า นายแดงไม่ได้ขึ้นราคาของที่ขายให้ผิดไปจากปกตಿಯ่างใด ดังนี้ เมื่อ นายแดงออกสลากแล้วเลขสลากตรงกับตัวสลากของนายดำผู้ซื้อ นายแดงจะปฏิเสธไม่ยอมจ่ายรถจักรยานให้กับนายดำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

(คำถามข้อสอบไล่ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2516)

ตอบข้อ 21. นายแดงปฏิเสธไม่จ่ายรถจักรยานให้นายดำไม่ได้ เพราะข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์นี้ไม่ใช่สัญญาการพนันชั้นต่อ อันบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 853 ว่า “อันว่าการพนันหรือชั้นต่อ นั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่.....”

ที่กล่าวได้ว่าตามข้อเท็จจริงไม่ใช่สัญญาการพนันชั้นต่อ เพราะที่จะเป็นสัญญาการพนันชั้นต่อได้นั้นต้องปรากฏว่า คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีโอกาสทั้งได้และเสีย มิใช่มีโอกาสแต่จะได้อย่างเดียวไม่มีเสีย หรือมีโอกาสแต่จะเสียไม่มีได้ ข้อสัญญาตามอุทาหรณ์ปรากฏว่า นายดำผู้ซื้อมิแต่ทางได้เพราะตนไม่ได้เสี่ยงซื้อของแพงผิดปกตಿಯ่างใด ตรงกันข้ามนายแดงมิแต่

ทางเสีย จึงไม่ใช่เรื่องของสัญญาการพนันขั้นต่อ ย่อมยังผลให้นายแดงมีหนี้ที่จะต้องปฏิบัติ
ตามสัญญา ก็จ่าจรดจกรยานให้นายดำไปด้วยเหตุผลข้อกฎหมายดังได้กล่าวแต่ต้นแล้ว
(ฎีกาที่ 535/2477, คำสอนฯ หน้า 322-323)

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2517

ข้อ 1. โจทย์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยเป็นเงิน 50,000 บาท โดยมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อจำเลยเป็นผู้กู้มาแสดง จำเลยต่อสู้ว่าได้ชำระหนี้เงินกู้ทั้งหมดด้วยเช็คให้โจทก์แล้ว โดยขอนำพยานบุคคลมาสู้บ ถ้าท่านเป็นศาลจะยอมรับฟังพยานบุคคลที่นำสืบในเรื่องการชำระหนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. นาย ก. ทำหนังสือสัญญาขืมเงินนาย ข. 5,000 บาท แต่ไม่ได้ส่งมอบตัวเงินกันโดยนาย ก. ขอมรับมอบข้าวสารแทนไป 100 ถัง ปรากฏว่า ราคาข้าวสาร 100 ถัง ณ ที่ส่งมอบ และขณะส่งมอบนั้นคิดเป็นเงินได้เพียง 2,000 บาท ดังนี้ จะถือว่านาย ก. เป็นหนี้เงินขืม นาย ข. อยู่เท่าใด เพราะเหตุใด

ข้อ 3. นายแดงเป็นบ้อยที่นายดำเจ้าสำนักโรงแรมแห่งหนึ่งจ้างให้มาทำงานในโรงแรมของตน ปรากฏว่าทรัพย์สินเงินทองที่นายแดงพามาไว้ในโรงแรมนั้นหายไป คิดเป็นมูลค่า 1,200 บาท นายแดงจึงขอให้นายดำชดใช้ ดังนี้ ถ้านายดำมาขอคำปรึกษาจากท่าน ท่านควรแนะนำนายดำอย่างไร

แนวคำตอบ

ภาค 1 ปีการศึกษา 2517

ข้อ 1. ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 บัญญัติว่า “ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่า จะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว”

จะเห็นได้ว่า ที่จะอยู่ในบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง ฯลฯ นั้น ก็เฉพาะแต่การนำสืบการใช้เงิน แต่ตามอุทธรณ์จำเลยขอนำสืบการใช้เช็คซึ่งมิใช่เงิน จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 2 ที่จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง ฯลฯ ฉะนั้น ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล ก็จะยอมรับฟังพยานบุคคลที่นำสืบในเรื่องการชำระหนี้ (ฎีกาที่ 767/2505, คำสอนฯ หน้า 133)

ข้อ 2. ถือว่านาย ก. เป็นหนี้เงินยืมนาย ข. อยู่ 2,000 บาท เท่านั้น กล่าวคือ คิดตามราคาข้าวสาร 100 ถัง ในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ มิใช่ 5,000 บาทตามที่ปรากฏในหนังสือสัญญา

ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 656 วรรคแรกบัญญัติว่า “ถ้าทำสัญญากู้ยืมเงินกัน และผู้กู้ยืมยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแทนจำนวนเงินนั้นไซ้ ท่านให้คิดเป็นหนี้เงินค้ำชำระโดยจำนวนเท่ากับราคาท้องตลาดแห่งสิ่งของหรือทรัพย์สินนั้น ในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ” (ฎีกาที่ 137/2476, คำสอนฯ หน้า 176-177)

ข้อ 3. แนะนำให้นายดำปฏิเสธความรับผิดชอบทั้งหมด ทั้งนี้เพราะจริงอยู่แม้ ป.พ.พ. มาตรา 674 จะบัญญัติให้เจ้าสำนักโรงแรมจะต้องรับผิดชอบ เพื่อความสูญหายหรือบุบสลายอย่างใด ๆ อันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งคนเดินทางหรือแขกอาศัยหากได้พามา แต่ตามอุทธรณ์จะเห็นได้ว่านายแดงเป็นเพียงคนที่อยู่ในโรงแรมเพราะนายดำเจ้าสำนักจ้างให้มาทำงาน นายแดงหาใช้คนเดินทางหรือแขกอาศัยไม่ กล่าวคือ คำว่า “คนเดินทางหรือแขกอาศัย” ตาม ป.พ.พ. มาตรา 674 นี้ น่าจะหมายถึงผู้ที่มาพักอาศัยในโรงแรมหรือสถานที่เช่นเดียวกันโดยเสียค่าพักอาศัย เมื่อนายแดงไม่ใช่คนเดินทางหรือแขกอาศัยเสียแล้ว นายดำจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อนายแดงอย่างใด กรณีไม่เข้าเกณฑ์ที่นายดำเจ้าสำนักจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายดังกล่าว (คำสอนฯ หน้า 236)

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2517

ข้อ 1. นาย ก. ตกลงให้ นาย ข. ยืมรถยนต์ไปใช้ แล้ว นาย ข. ดูแลไม่ดี ถูกเด็กเถรเอาค้อนอัญชิว้างกระจกรแตกเสียหาย กรณีหนึ่ง หรือ นาย ข. นำรถยนต์ไปจอดทิ้งไว้ข้างถนนโดยมิได้ฝากใครเฝ้า แล้วเข้าไปดูภาพยนตร์ เมื่อภาพยนตร์เลิก ปรากฏว่ารถหาย หาไม่พบ อีกกรณีหนึ่ง ถามว่า ถ้า นาย ก. นำค้อนมาฟ้องร้องยังโรงศาลขอให้บังคับนาย ข. ชำระค่าทดแทน สำหรับกรณีแรก หรือขอให้บังคับนาย ข. ใช้อรรถาจรต สำหรับกรณีหลัง ทั้งนี้ เป็นการฟ้องเมื่อสัญญาขืมสิ้นสุดแล้ว 5 ปี ดังนี้ นาย ข. มีทางต่อสู้ นาย ก. อย่างไรบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. นายแดงกับนายดำเป็นเพื่อนกัน อาศัยอยู่คนละฟากฝั่งแม่น้ำ นายแดงพายเรือของตนไปขอยืมข้าวสาร 1 ถัง จากนายดำ เมื่อนายดำให้ขืมมาแล้ว นายแดงได้นำข้าวสารนั้นบรรทุกเรือของตน แล้วพายเรือจะกลับบ้าน แต่พายมายังไม่ทันถึงฝั่ง ก็ถูกพายูพัดเรือล่มเสียก่อน ข้าวสารที่ขืมมาจึงจมน้ำหายไปสิ้น ครั้นถึงกำหนดชำระ นายดำจึงเรียกให้นายแดงใช้คืน นายแดงจะไม่ยอมคืน โดยต่อสู้ว่า ทรัพย์สินที่ขืมได้สูญหายไปเพราะเหตุสุดวิสัย ทำให้ตนไม่มีโอกาสได้ใช้ทรัพย์สินที่ขืมเลย ดังนี้ จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. โรงภาพยนตร์มีชื่อแห่งหนึ่ง จำหน่ายตั๋วภาพยนตร์ตามราคาปกติ โดยแจกสลากให้กับผู้ที่ซื้อตั๋วภาพยนตร์ด้วย ตกลงกับผู้ซื้อว่า เมื่อออกสลาก เลขสลากตรงกับสลากของผู้ซื้อคนใดก็จะจ่ายบุญแจกทองคำให้ 1 อัน ปรากฏว่า นายโชคดี ผู้ซื้อตั๋วภาพยนตร์ เป็นผู้ถูกสลาก เจ้าของโรงภาพยนตร์จะไม่ยอมจ่ายบุญแจกทองคำให้กับนายโชคดี อ้างว่าเป็นการออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล ข้อสัญญาดังกล่าวไม่ผูกพันตน ดังนี้ จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

(ภาค 2/2517)

ข้อ 1. ป.พ.พ. มาตรา 649 บัญญัติว่า “ในข้อความรับผิดชอบเพื่อเสียดำทดแทนอันเกี่ยวกับการยืมใช้คงรูปนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันสิ้นสัญญา”

อายุความ 6 เดือน ตามมาตรานี้ หมายความว่า การฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนอันเกี่ยวกับการยืมใช้คงรูป ซึ่งมีใช้การฟ้องเรียกให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ยืม (ฎีกาที่ 785/2476, คำสอนฯ หน้า 39) เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นการฟ้องเรียกให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ยืมแล้ว ก็ต้องนำบทบัญญัติทั่วไปซึ่งมีอายุความ 10 ปีมาใช้บังคับ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 164 ว่า “อันอายุความนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ท่านให้มีกำหนดสิบปี”

กรณีตามอุทธรณ์แรกปรากฏว่า เป็นการฟ้องเรียกค่าทดแทนอันเกี่ยวกับการยืมใช้คงรูป ซึ่งมีใช้การให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ยืม จึงอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 649 เพราะฉะนั้น เมื่อนาย ก. มาฟ้องเรียกให้ชำระเมื่อเลย 6 เดือนหลังจากสัญญาสิ้นสุดแล้ว เช่นนี้ นาย ข. จึงยกอายุความ 6 เดือนดังกล่าวขึ้นต่อสู้ได้ แต่สำหรับกรณีหลังเป็นเรื่องฟ้องเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สินที่ยืม จึงไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติมาตรา 649 ต้องนำหลักทั่วไปเรื่องอายุความมาใช้บังคับ ซึ่งมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 164 ดังกล่าวแล้ว และเมื่อนาย ก. ฟ้องนาย ข. ภายในกำหนดอายุความเช่นนี้ นาย ข. จึงไม่มีทางต่อสู้นาย ก. ได้

ข้อ 2. นายแดงไม่ยอมคืนไม่ได้ เพราะการยืมข่าวสารเป็นการยืมใช้สิ้นเปลือง ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 650 บัญญัติไว้ว่า

“อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้นไปนั้น เป็นปริมาณมีกำหนด ให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่า จะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม”

จะเห็นได้ว่า สัญญา ยืมข่าวสารระหว่างนายแดงกับนายดำบริบูรณ์ ตามวรรค 2 ของมาตรา 650 ดังกล่าว เพราะนายดำผู้ให้ยืม ได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมคือข่าวสาร 1 ดังนั้น ให้กับนายแดงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

และเมื่อสัญญา ยืมบริบูรณ์ ย่อมยังผลให้นายแดงผู้ยืม มีหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องส่งคืนทรัพย์สินที่เป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินที่ยืมมา ตามวรรคแรกของมาตรา 650 นั่นก็คือ นายแดงต้องส่งข่าวสารประเภทชนิดเดียวกันกับที่ยืมมาคืนให้นายดำไป 1 ถึง

นายแดงจะไม่ยอมกินโดยอ้างว่า ข้าวสารสูญหายเพราะเหตุสุดวิสัย โดยตนไม่มีโอกาสได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืมมานั้นไม่ได้ เพราะเมื่อสัญญาใช้สິงเปลี่ยนบริบูรณ์ ย่อมหมายความว่า ทรัพย์สินที่ยืมคือข้าวสารนั้น ตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ยืม ก็นายแดงแล้ว ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 650 วรรคแรกนั่นเอง และเมื่อทรัพย์สินสูญหายเพราะเหตุสุดวิสัยโดยโทษผู้ใดมิได้ ผู้เป็นเจ้าของก็ต้องรับกรรมไป ตามภาษีตกกฎหมายที่ว่า ความพินาศแห่งทรัพย์สิน ย่อมเป็นพับแก่เจ้าของ (Res perit domino.) นายแดงจึงปิดความรับผิดชอบ ไม่ยอมกินข้าวให้นายดำ เพื่อให้ผู้อื่นคือนายดำรับกรรมแทนตนไปนั้นไม่ได้ (คำสอนฯ หน้า 45-46)

ข้อ 3. แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่า เป็นการออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล แต่การออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาลอันจะยังผลให้ไม่ก่อให้เกิดหนี้ต่อกัน หรือไม่ผูกพันกันตามข้อสัญญานั้น จะต้องเป็นการออกสลากในลักษณะที่เป็นการพนัน ทั้งนี้ ตามนัยป.พ.พ. มาตรา 853, 854

แต่การออกสลากในลักษณะนี้ ไม่ใช่สัญญาการพนัน เจ้าของโรงภาพยนตร์จึงมีความผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา จะปฏิเสธไม่ยอมจ่ายบุญแจกทองคำให้นายโชคดีไม่ได้ และที่กล่าวได้ว่า ตามข้อเท็จจริงไม่ใช่สัญญาการพนัน เพราะที่จะเป็นสัญญาการพนันได้นั้นต้องปรากฏว่า คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีโอกาสทั้งได้และเสีย มิใช่มีโอกาสแต่จะได้ฝ่ายเดียว ไม่มีเสียหรือมีโอกาสแต่จะเสีย ไม่มีได้ ข้อสัญญาตามอุทาหรณ์ปรากฏว่า นายโชคดีผู้ซื้อตั๋วภาพยนตร์ที่ถูกสลากมีแต่ทางได้ เพราะตนไม่ได้เสี่ยงซื้อตั๋วแพงผิดปกติอย่างใด ตรงกันข้าม เจ้าของโรงภาพยนตร์มีแต่ทางเสีย จึงไม่ใช่เรื่องของสัญญาการพนันแต่อย่างใด (ฎีกาที่ 535/2477, คำสอนฯ หน้า 322-323)

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2517

ข้อ 1. นายอ้อมกับนายอวดเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน นายอวดจะจัดงานวันเกิดของตนให้โก้หรูหา แต่ก็ขาดอุปกรณ์ตกแต่ง ทราบว่านายอ้อมมีแจกันลายครามเก่าแก่สวยงามและหายากมาก ใครขอซื้อก็ไม่ขาย ขอก็ไม่ให้ นายอวดจึงขอยืม เพื่อนำไปจัดงานดังกล่าว สัญญาว่าเสร็จงานแล้วจะคืนทันที นายอ้อมก็ให้ยืมไป เมื่อนายอวดจัดงานวันเกิดเสร็จเรียบร้อยแล้ว แทนที่จะรีบส่งแจกันนั้นคืนนายอ้อมทันทีกลับเก็บไว้เฉยๆ จนหลายวันต่อมา เกิดแผ่นดินไหว ยังผลให้แจกันนั้นแตกแตกเสียหาย นายอ้อมจึงขอให้นายอวดชดใช้ค่าเสียหาย ดังนี้ นายอวดจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. “ดอกเบ็ช” จากสัญญาซื้อขายสินค้าเปลี่ยน ตามแนวคิดนักนิติศาสตร์ นั้น คืออย่างไร

นายรอยให้นายโรยืมข้าวเปลือกไป 2 กระสอบ โดยตกลงกันว่าให้นายโรยส่งคืนข้าวเปลือก 3 กระสอบ ข้อตกลงดังกล่าวมีผลบังคับได้ตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. นายใหญ่ นายจ้าง ได้ไปพักยังโรงแรมมีชื่อแห่งหนึ่ง โดยพานายเล็ก ลูกจ้างของตนมาพักด้วย พอตกลงกลางคืนขณะที่นายใหญ่หลับสนิท นายเล็กได้โอกาสลักเอาทรัพย์สินของนายใหญ่ที่นำมาไว้ในโรงแรมนั้นไป คิดเป็นเงินประมาณ 2,000 บาท เมื่อนายใหญ่ทราบเรื่องก็ตามหาตัวนายเล็กไม่ได้เสียแล้ว นายใหญ่จึงหันมาเอาผิดกับเจ้าของโรงแรม ขอให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินหาย 2,000 บาท ดังนี้ เจ้าของโรงแรมจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2517

ข้อ 1. ว่าโดยหลักแล้ว นายอวด ผู้ยืม ต้องรับผิดชอบค่าเสียหายอันเนื่องมาจากแจกันแตกนั้น แก่นายออม ผู้ให้ยืม ทั้งนี้ โดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 643 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งยืมนั้น ถ้าผู้ยืม.....เอาไปไว้นานกว่าที่ควรจะทำ.....ท่านว่าผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ถึงจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย.....”

แต่ความตอนท้ายของมาตรา 643 นั้นเอง ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ให้ผู้ยืมหลุดพ้นจากความรับผิดได้ หากพิสูจน์ได้ว่า ถึงอย่างไร ๆ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น ตามอุทาหรณ์ ถ้านายอวดพิสูจน์ได้ เช่น พิสูจน์ว่าแจกันมิได้เอาแจกันนั้นไปไว้นานกว่าที่ควรจะทำไว้ กล่าวคือ กั้นทันทีที่เสร็จธุระ แจกันนั้นก็จะต้องแตกเสียหายอยู่ดี เพราะบ้านนายออมก็ได้รับความกระทบกระเทือนจากแผ่นดินไหว จนตู้ที่ใช้เก็บแจกันของนายออมเองนั้นก็ล้มและข้าวของในตู้แตกหมดเช่นเดียวกัน ดังนั้น นายอวดก็อาจหลุดพ้นจากความรับผิดได้ ความพินาศแห่งทรัพย์สินย่อมเป็นพบแก่เจ้าของคือ นายออม ตามภาษิตกฎหมายที่ว่า Res perit domino.

ข้อ 2. ดอกเบี้ยจากสัญญาเช่าใช้สิ่งเปลี่ยนแปลง ก็คือ ค่าตอบแทนที่ผู้ยืมจะต้องเสียในสัญญาเช่าเงิน ซึ่งอธิบายได้ว่า ดอกเบี้ยนั้น อาจเป็นเงินหรือไม่ใช่เงินก็ได้ แต่จะต้องเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากหนี้เงินเท่านั้น คือสิ่งที่ยืมกันจะต้องเป็นเงิน จึงจะก่อให้เกิดดอกเบี้ยได้

ข้อตกลงตามอุทาหรณ์มีผลบังคับได้ตามกฎหมาย เพราะข้าวเปลือกอีก 1 กระสอบที่นายรอยเรียกจากนายโรย เป็นประโยชน์ตอบแทนเพิ่มขึ้นนั้น แม้คำนวณแล้วจะเป็นประโยชน์ตอบแทนที่สูงเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ก็ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย เพราะที่ ป.พ.พ. มาตรา 654 บัญญัติไว้ว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี.....” นั้น เป็นการห้ามคิดดอกเบี้ยเกินอัตรา แต่ผลประโยชน์ตอบแทน คือ ข้าวเปลือก 1 กระสอบ นี้ เป็นผลประโยชน์ตอบแทนที่เกิดขึ้นจากหนี้ข้าวเปลือก 2 กระสอบ ที่ยืมกัน มิได้เกิดขึ้นจากหนี้เงิน จึงหาใช่ดอกเบี้ยอันจะต้องคิดจำกัดกันตามกฎหมายอย่างใดไม่ (ฎีกาที่ 1050/2512)

ข้อ 3. แม้บทบัญญัติมาตรา 674 และมาตรา 675 แห่ง ป.พ.พ. จะได้กำหนดให้เจ้าสำนักโรงแรมอาจต้องรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สินที่คนเดินทางหรือแขกอาศัยได้พามาไว้ในโรงแรมก็ตาม แต่ความในวรรคท้ายของมาตรา 675 นั้นเอง ได้วางข้อยกเว้นไว้ว่า

“แต่เจ้าสำนักไม่ต้องรับผิดชอบ เพื่อความสูญหายหรือบุบสลายอันเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือแต่สภาพแห่งทรัพย์สินนั้น หรือแต่ความผิดของคนเดินทาง หรือแขกอาศัยนั่นเอง หรือ**บริวารของเขา** หรือบุคคลซึ่งเขาได้ต้อนรับ”

ข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์ อาจกล่าวได้ว่า นายเล็กเป็น**บริวารของนายใหญ่** ซึ่งเป็นคนเดินทางหรือแขกอาศัยในโรงแรม และการที่ทรัพย์สินของนายใหญ่สูญหาย ก็เนื่องจากความผิดของนายเล็กที่ได้ลักพาเอาไป เมื่อทรัพย์สินของคนเดินทางหรือแขกอาศัยสูญหาย เพราะความผิดของบริวารของคนเดินทางหรือแขกอาศัยเองเช่นนี้ จึงเข้าข้อยกเว้นที่เจ้าสำนักโรงแรม คือเจ้าของโรงแรมตามอุทาหรณ์นี้ ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายอย่างใด ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 675 วรรคท้ายดังกล่าว

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. นาย ก. ทำหนังสือสัญญาให้นาย ข. กู้ยืมเงิน 100,000 บาท มีกำหนด 1 ปี โดยตกลงคิดดอกเบี้ย 20 % ต่อปี ถ้านาย ข. ไม่มีเงินค่าดอกเบี้ยก็ให้ใช้รถเก๋งที่นาย ข. ขับขี่อยู่เป็นดอกเบี้ยแทน ปรากฏว่าพอครบกำหนดยืมราคาารถเก๋ง 20,000 บาทพอดี นาย ข. ไม่มีเงินเสียดอกเบี้ย คงมีแต่เงินต้น 100,000 บาท ไปชำระคืนให้นาย ก. อย่างเดียว ดังนี้ นาย ก. จะเรียกให้นาย ข. ส่งดอกเบี้ยอย่างใดได้บ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับฝาก ในการใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินที่ฝาก นั้น มีอยู่อย่างไร อธิบายโดยยกหลักกฎหมาย ยกตัวอย่าง และให้เหตุผลประกอบโดยละเอียด

ข้อ 3. นายอ้วน ขอดนักกิน อายุ 31 ปี คุยว่า สามารถกินขนมจีบจำนวน 100 ลูก น้ำหนักสุทธิ 1.5 ก.ก. หหมดภายใน 1 ชม. นายผอมไม่เชื่อ จึงท้านายอ้วนว่า ถ้าทำได้อย่างที่พูดตนยอมเสียเงินเดิมพัน 1,000 บาท และค่าขนมจีบอีก 100 บาทนั้น ปรากฏว่านายอ้วนทำได้ โดยสามารถกินขนมจีบดังกล่าวได้หมดในนาทีที่ 57 ดังนี้ นายผอมจะต้องรับผิดชอบนายอ้วนอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ภาค 1 ปีการศึกษา 2518

ตอบข้อ 1. นาย ก. เรียกดอกเบี้ยอย่างใดไม่ได้เลย เพราะคิดดอกเบี้ยเกินอัตรา 15 เปอร์เซ็นต์ ดอกเบี้ยเป็นโมฆะทั้งหมดอยู่แล้ว (มาตรา 654, ฎีกาที่ 478/2488, 1238/2502, 1452/2511, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 127) จึงไม่จำเป็นต้องนำมาตรา 656 เรื่องใช้ทรัพย์สินอื่นแทนเงินมาพิจารณา เพราะแม้ราคาารถเก๋งจะตก 20 เปอร์เซ็นต์พอดี อันอาจทำให้เข้าใจไปได้ว่า ข้อตกลงเรื่องใช้รถยนต์แทนเงินไม่เป็นโมฆะตามมาตรา 656 (นัยฎีกาที่ 1237/2491, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 144) แต่รถยนต์ดังกล่าวก็ได้ถูกถือเสมอเหมือนดอกเบี้ยเสียแล้ว (คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 123-124, ฎีกาที่ 1050/2512, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 47, 131-132) เมื่อปรากฏว่าดอกเบี้ยคือรถยนต์มีอัตรา 20 เปอร์เซ็นต์ จึงเป็นอัตราที่เกินกำหนดที่มาตรา 654 จำกัดไว้ ย่อมเป็นโมฆะทั้งหมด เรียกดอกเบี้ยไม่ได้ รวมความว่า นาย ก. เรียกดอกเบี้ยจากนาย ข. ไม่ได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินดังกล่าว

ตอบข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับฝากในการใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินที่ฝากมีดังนี้

1. ใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากเหมือนเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเอง ดังที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกของมาตรา 659 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ ผู้รับฝากสงวนทรัพย์สินของตนเองอย่างไร ก็ต้องสงวนทรัพย์สินที่ตนรับฝากไว้เช่นนั้น กล่าวคือไม่ใช้ความระมัดระวังในการดูแลทรัพย์สินน้อยกว่าที่ใช้ความระมัดระวังดูแลทรัพย์สินของตน และในเวลาเดียวกันก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังดูแลทรัพย์สินนั้นให้มากกว่าที่จะพึงดูแลทรัพย์สินของตน ตัวอย่างเช่น ผู้รับฝากได้รับฝากรถยนต์ไว้ โดยทิ้งให้ตากแดดตากฝน ดังนี้ จะถือทีเดียวว่า ผู้รับฝากปฏิบัติผิดหน้าที่ของผู้รับฝาก จะต้องใช้ค่าเสียหายอันเกิดขึ้นเนื่องจากการดูแลรักษาไม่ดีนั้นไม่ได้ กรณีต้องพิจารณาเสียก่อนว่า รถยนต์ของผู้รับฝากเองเขารักษาไว้อย่างไร ถ้าปรากฏว่าผู้รับฝากเป็นคนหยาบ ฉิ่งใช้ไม่ละเอียดลออ ไม่รักของ แม้รถยนต์ของตนเองก็ปล่อยตากแดดตากฝน ดังนี้ เมื่อผู้รับฝากได้รับฝากรถยนต์ของผู้อื่นไว้โดยปล่อยตากแดดตากฝนเช่นเดียวกัน ดังนี้ ผู้รับฝากก็ไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ทั้งนี้ เพราะได้ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่ฝากนั้นเหมือนเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเองตามมาตรา 659 วรรคแรกแล้ว อนึ่ง จะต้องเข้าใจด้วยว่าผู้รับฝากมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากเหมือนเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเอง ก็เฉพาะแต่เป็นกรณีการฝากทรัพย์สินที่เป็นการทำให้เปล่า ไม่มีบำเหน็จเท่านั้น ถ้าเป็นกรณีรับฝากโดย

ที่มีข้อตกลงให้ได้รับบำเหน็จด้วย ไม่ว่าจะตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายตามมาตรา 658 ก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว ผู้รับฝากก็ต้องมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินให้ดียิ่งขึ้น ดังที่จะได้กล่าวต่อไปในข้อ 2. และ 3.

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดหน้าที่หรือหน้าที่ของผู้รับฝากในการใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากเพียงขนาดเหมือนเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเองสำหรับกรณีรับฝากโดยไม่ได้ค่าตอบแทน ก็เพราะเหตุว่าผู้รับฝากนอกจากจะไม่ได้ค่าตอบแทนในการรับฝากทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้รับฝากยังมีภาระหน้าที่ต้องดูแลและระมัดระวังสงวนทรัพย์สินที่รับฝากไว้ด้วย กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้ฝากได้ประโยชน์อย่างเดียวนั้น ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดหน้าที่ให้ผู้รับฝากมีเพียงเท่านั้นก็นับว่าเพียงพอแล้ว

2. ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติ วิญญูชนก็คือ “บุคคลที่ใช้ความระมัดระวังอย่างธรรมดา” (a person of ordinary prudence) ก็คือเอาตัวผู้รับฝากมาเปรียบก็ไม่ได้ จะถือเอาตัวผู้ฝากมาเปรียบก็ไม่ได้ แต่จะต้องพิจารณาว่า บุคคลธรรมดาโดยทั่วไปเขาจะพึงมีความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินกันอย่างไร จะว่าการสงวนทรัพย์สินที่ฝากตามข้อนี้ ต้องใช้ความระมัดระวังสูงกว่าตามข้อ 1 ก็ยังฟังไม่ได้ถนัดนัก เพราะในบางกรณี ผู้รับฝากบางคนอาจมีความระมัดระวังมากกว่าวิญญูชนก็ได้ แต่อย่างไรก็ดี นั่นก็เป็นข้อยกเว้น แต่ถ้าจะว่ากันโดยทั่วไปแล้ว เนื่องจากการสงวนทรัพย์สิน โดยผู้รับฝากตามข้อ 2 นี้เป็นกรณีที่ผู้รับฝากได้ค่าบำเหน็จเพื่อการรักษาทรัพย์สินที่รับฝากไว้ เพราะฉะนั้น ขนาดของการสงวนทรัพย์สินของวิญญูชนก็ควรจะถือว่า มีระดับสูงกว่า

เป็นที่น่าสังเกตว่า ขนาดแห่งการสงวนทรัพย์สินที่รับฝากโดยประการที่ผู้รับฝากมีสิทธิได้บำเหน็จค่าฝากตามมาตรา 659 วรรค 2 นั้นมีขนาดเช่นเดียวกับขนาดแห่งการสงวนทรัพย์สินซึ่งผู้ยืมใช้กรุงจะต้องปฏิบัติดังบัญญัติไว้ในมาตรา 644 แต่สำหรับการรับฝากที่มีบำเหน็จค่าฝากตามมาตรา 659 วรรค 2 นี้ยังมีข้อเพิ่มเติมอีกว่า ผู้รับฝากยังจะต้องใช้ฝีมืออันพิเศษเฉพาะการในที่ซึ่งใช้ฝีมือเช่นนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น รับฝากเลี้ยงปลาเงินปลาทอง โดยเรียกบำเหน็จค่าฝาก ผู้รับฝากก็ต้องใช้ฝีมือพิเศษ (special skill) สำหรับการสงวนปลาเงินปลาทองนั้นด้วย หรือรักษาหนังสือหรือสิ่งอันอาจเป็นอันตราย ผู้รับฝากก็ต้องใช้ความรู้ในการรักษานั้นด้วย

3. ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการค้าขายหรืออาชีพอย่างนั้น ข้อนี้หมายความว่า กรณีที่ผู้รับฝากมีอาชีพในการรับฝากโดยเฉพาะ เช่น ธนาคารที่ทำการรับฝากเอกสารหรืออัญมณีมีค่าของผู้อื่น โดย

คิดบำเหน็จในการเก็บรักษาจากผู้ฝาก ธนาคารก็ต้องเก็บรักษาทรัพย์สินดังกล่าวไว้ในที่ที่ปลอดภัยที่สุดตามวิถีทางแห่งกิจการค้าของตน คือเก็บไว้ในตู้เหล็กที่มั่นคง ให้ปลอดภัยจากอัคคีภัยและโจรผู้ร้าย ดังนี้ เป็นต้น การเก็บรักษาทรัพย์สินที่ฝากตามความในมาตรา 659 วรรค 3 ดังที่กล่าวในข้อนี้จึงนับว่า ผู้รับฝากจะต้องใช้ความระมัดระวังในการสงวนทรัพย์สินที่รับฝากในระดับสูงที่สุด (คำสอนฯ ปี 2518, หน้า 164-167)

ตอบข้อ 3. ป.พ.พ. มาตรา 853 บัญญัติไว้ว่า “อันการพินันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่.....” ดังนั้น ถ้ากรณีใดเป็นการพินันหรือขันต่อ ก็ย่อมบังคับให้ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันไว้นั้นไม่ได้ เพราะไม่ถือว่าหนี้ต่อกัน แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้ามิใช่เป็นการพินันขันต่อ ก็อาจบังคับให้ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

หลักเกณฑ์ที่จะถือว่าเป็นการพินันหรือขันต่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่า สัญญาการพินันขันต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสีย กล่าวคือ คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้และทางเสีย หากมีแต่ทางจะได้ทางเดียว ไม่มีทางเสีย หรือมีแต่ทางเสียทางเดียวไม่มีทางได้ ก็หาใช่การพินันหรือขันต่อไม่

ตามอุทาหรณ์จะเห็นได้ว่า นายอ้วนมีแต่ทางได้ ไม่มีทางเสีย และนายผอมมีแต่ทางเสียทางเดียวไม่มีทางได้ จึงหาใช่การพินันหรือขันต่อไม่ ตามหลักกฎหมายดังกล่าว นายผอมยอมมีหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบเงินเดิมพัน 1,000 บาท และค่าขนมอีก 100 บาท นั้นให้กับนายอ้วนไป (ฎีกาที่ 1072/2499, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 263)

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. นาย ก. กู้เงินนาย ข. โดยได้ทำหลักฐานการกู้ให้นาย ข. ไว้เป็นหลักฐานด้วย และแล้วต่อมา นาย ข. ได้นำคดีมาฟ้องร้องยังศาล ขอให้บังคับนาย ก. ชำระหนี้เงินกู้ นาย ก. ต่อสู้ว่า ได้ชำระดอกเบี้ยแล้ว โดยขอนำพยานบุคคลมาสืบในข้อที่ว่าได้ชำระดอกเบี้ยแล้วนั้น ดังนี้ ศาลจะอนุญาตให้ นาย ก. นำพยานบุคคลมาสืบในประเด็นดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด ให้อธิบายโดยละเอียด พร้อมทั้งยกเหตุผลที่เป็นหลักกฎหมายประกอบคำตอบด้วย

ข้อ 2. คำกล่าวที่ว่า “ผู้รับฝากโดยไม่ได้บำเหน็จค่าฝากรับภาระมากกว่าผู้ยืมใช้คงรูป” นั้น ท่านเข้าใจว่าอย่างไร เป็นคำกล่าวที่ถูกต้องหรือไม่ อธิบายโดยยกหลักกฎหมายประกอบเหตุผล

ข้อ 3. นายโก เช่าตึก 10 ชั้น จากนายгимมาทำเป็นโรงแรม นายกังเป็นแขกอาศัยของโรงแรมดังกล่าว แล้วปรากฏว่าทรัพย์สินที่นายกังได้พามาไว้ในโรงแรมนั้นสูญหายไป นายกังจึงเรียกร้องให้นายгимรับผิดชอบเพื่อความสูญหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินของตน ดังนี้ ถ้าท่านเป็นนายгим ท่านจะยอมรับผิดหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ภาค 2 ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. ศาลอนุญาตให้ นาย ก. นำพยานบุคคลมาสืบว่าได้ชำระดอกเบี้ยแล้วได้ ไม่ขัดกับ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 เพราะการชำระดอกเบี้ย เรียกไม่ได้ว่าเป็นการใช้เงินที่ กู้ยืม (ฎีกาที่ 243/2503) เหตุผลนอกจากนี้ก็คงเป็นเพราะดอกเบี้ยเป็นหนี้ส่วนอุปกรณื เท่านั้น ประกอบกับมี ป.พ.พ. มาตรา 327 วรรค 2 บัญญัติสนับสนุนไว้อีกด้วย (ดูรายละเอียด ในคำสอนปี 2518 หน้า 76, 78-79)

ข้อ 2. เข้าใจว่า ผู้รับฝากโดยไม่มีบำเหน็จค่าฝาก รับบาปเคราะห์มากกว่าผู้ยืม ใช้คงรูป

คำกล่าวนี้ถูกต้อง เพราะถ้าจะพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้รับฝากตาม ป.พ.พ. มาตรา 660 ซึ่งย่อมาหมายความว่าความรับผิดชอบของผู้รับฝากโดยไม่มีบำเหน็จด้วย โดยเทียบเคียงกับความรับผิดชอบของผู้ยืมใช้คงรูปตาม ป.พ.พ. มาตรา 648 แล้ว จะเห็นได้ว่าแม้ผู้ ยืมใช้คงรูปจะมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกันกับความผิดของผู้รับฝากโดยไม่มีบำเหน็จ แต่ผู้ ยืมใช้คงรูปก็ยังคงได้รับประโยชน์ที่จะได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืมนั้น (คำสอนปี 2518 หน้า 169)

ข้อ 3. คำว่า “เจ้าสำนัก” หมายความว่าบุคคลผู้ควบคุมและจัดการโรงแรม (พ.ร.บ. โรงแรม พุทธศักราช 2478 มาตรา 3, ป.พ.พ. มาตรา 4 วรรค 3) นายกิมไม่ใช่บุคคลผู้ควบคุม และจัดการโรงแรม นายกิมจึงไม่ใช่เจ้าสำนัก จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อนายกิงตาม ป.พ.พ. มาตรา 674 (คำสอนปี 2518 หน้า 186-188)

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. สัญญาซื้อไม้ใช้จุงรูประงับสิ้นไปในกรณีใดบ้าง

ข้อ 2. นาย ก. กู้เงินนาย ข. โดยได้ทำหลักฐานการกู้ให้นาย ข. ไว้เป็นหลักฐานด้วย แล้วต่อมา นาย ข. ได้นำคดีมาฟ้องร้องยังศาล ขอให้บังคับนาย ก. ชำระหนี้เงินกู้ นาย ก. ต่อสู้ว่า ได้มอบที่นาแก่นาย ข. ทำกินต่างดอกเบี้ยแล้ว โดยขอให้นำพยานบุคคลมาสืบในข้อที่ว่า ได้มอบที่นาแก่นาย ข. ทำกินต่างดอกเบี้ยแล้วนั้น ดังนี้ ศาลจะอนุญาตให้นาย ก. นำพยานบุคคลมาสืบในประเด็นดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. นายเอปิดป้ายไว้หน้าบ้านว่า “รับฝากรถยนต์” นายบีเห็นป้ายแล้วนำรถยนต์ไปฝากอย่างหนึ่ง กับนายบีขับรถยนต์ของตนไปถูระแล้วรถเสีย ไม่กล้าจอดทิ้งไว้ข้างทาง กลัวหาย จึงเข็นรถเข้าไปฝากไว้ในบริเวณบ้านนายซี ชาวบ้านข้างทางซึ่งเขาอนุเคราะห์รับฝากไว้ก็อย่างหนึ่ง ดังนี้ นายบีจะต้องรับผิดชอบค่าฝากในกรณีใด หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. สัญญาใช้คงรูปประทับสิ้นไปได้ 2 กรณี คือ

1. กรณีปกติ ได้แก่กรณีสัญญาประทับโดยไม่มีเหตุการณ์พิเศษนอกเหนือไปจาก
ความคาดหมายของคู่สัญญา มี 4 ประการ คือ

1.1 สัญญาใช้คงรูปประทับเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ หรือผู้ยืม
ยอมสละประโยชน์แห่งเงื่อนไขโดยสมัครใจส่งคืนทรัพย์สินก่อนกำหนด (ฎีกาที่ 338/2479)

1.2 ถ้าไม่ได้กำหนดเวลากันไว้ สัญญาใช้คงรูปประทับเมื่อผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สิน
ที่ยืมเสร็จตามสัญญา (ป.พ.พ. มาตรา 646 วรรคแรก ตอนแรก)

1.3 ถ้าไม่ได้กำหนดเวลากันไว้ สัญญาใช้คงรูปประทับเมื่อเวลาได้ล่วงไปพอแก่การ
ที่ยืมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว (ป.พ.พ. มาตรา 646 วรรคแรก ตอนท้าย)

1.4 ถ้าไม่ได้กำหนดเวลา และไม่ปรากฏว่ายืมไปใช้เพื่อการใด ผู้ให้ยืมเรียก
คืนเมื่อไร สัญญาประทับเมื่อนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 646 วรรคท้าย)

2. กรณีพิเศษ มีอยู่ 3 ประการ คือ

2.1 ผู้ยืมตาย (ป.พ.พ. มาตรา 648)

2.2 ผู้ยืมผิดสัญญาตาม ป.พ.พ. มาตรา 645

2.3 ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งสัญญายืมสูญหายไปทั้งหมด

(ดูรายละเอียดในคำสอนฯ ปี 2518 หน้า 28-29)

ข้อ 2. ศาลอนุญาตให้นาย ก. นำพยานบุคคลมาสืบว่าได้ให้ที่นายนาย ข. ทำกินต่าง
ดอกเบี้ยยแล้วได้เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 บังคับให้ต้องนำพยานเอกสารมาแสดง
เฉพาะกรณีการนำสืบการใช้เงินที่กู้ยืมเท่านั้น (ฎีกาที่ 708/2484, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า
69-70)

ข้อ 3. กรณีแรกพฤติการณ์ที่นายเอปิดป้ายเชิญชวนลูกค้าไว้เช่นนั้น ฟังคาดหมาย
ได้ว่านายเอรับฝากเพื่อจะได้บำเหน็จค่าฝากทรัพย์ ป.พ.พ. มาตรา 658 ให้ถือว่านายเอกับนายบี
ได้ตกลงกันโดยปริยายว่าจะให้บำเหน็จแก่กันแล้ว นายบีจึงต้องเสียค่าฝากให้นายเอ

กรณีหลังไม่มีพฤติการณ์ที่อาจคาดหมายได้ว่า นายซีรับฝากโดยจะเอาบำเหน็จ
นายซีเจตนาจะช่วยเหลือคนเดินทางที่ประสบเคราะห์กรรมเป็นการเฉพาะรายมากกว่า
จึงไม่อาจถือว่านายบีกับนายซีตกลงกันโดยปริยายว่าจะให้บำเหน็จแก่กันตามกฎหมาย
ดังกล่าวได้ นายบีจึงไม่ต้องเสียบำเหน็จค่าฝากแก่นายซีในกรณีหลัง (คำสอนฯ หน้า 158-159,
175-176)

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2519

ข้อ 1. ยืมใช้คงรูปกับยืมใช้สลับเปลี่ยนแปลงเหมือนกันและต่างกันอย่างไรบ้าง ตอบหลักใหญ่ ๆ โดยสังเขป

ข้อ 2. นายเอยืมเงินนายบีมา 5,000 บาท โดยไม่ได้ทำหลักฐานการยืมให้นายบีไว้ และเมื่อหนึ่งถึงกำหนดชำระ นายเอก็ได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปคืนให้แก่นายบีเป็นที่เรียบร้อย แต่หลังจากนั้น นายเอกลับนึกขึ้นได้ว่าตนได้ยืมเงินนายบีโดยไม่ได้ทำหลักฐานการยืมให้ไว้แก่นายบีเลย ดังนั้น นายเอจะเรียกร้องให้นายบีคืนเงินจำนวนนั้นแก่ตนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. “เก็บของในคลังสินค้าก็คือฝากทรัพย์ แต่ฝากทรัพย์หาใช่เก็บของในคลังสินค้าไม่” ท่านเข้าใจอย่างไร อธิบายโดยสังเขป

แนวคำตอบ

ภาค 1/2519

ข้อ 1. ยืมใช้คงรูปกับยืมใช้สลับเปลี่ยนแปลงเหมือนกันและต่างกันดังนี้ :-

ข้อที่เหมือนกัน

1. เป็นสัญญาซึ่งประกอบด้วยคู่กรณี 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ยืม อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ให้ยืม

2. ผู้ให้ยืมจะต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้ยืมได้ใช้

3. เมื่อผู้ยืมได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืมเสร็จแล้ว ผู้ยืมมีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินให้กับผู้ให้ยืม

ข้อที่ต่างกัน

1. สัญญายืมใช้คงรูปนั้น กรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ยืมไม่โอนไปยังผู้ยืม แต่สัญญายืมใช้สลับเปลี่ยนแปลง กรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ยืมโอนไปยังผู้ยืม

2. สัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมใช้ทรัพย์สินที่ยืมได้เปล่า แต่สัญญายืมใช้สลับเปลี่ยนแปลง ผู้ยืมอาจได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืมโดยต้องเสียค่าตอบแทนด้วยก็ได้

3. สัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมมานั้น แต่สัญญายืมใช้สลับเปลี่ยนแปลง ผู้ยืมไม่ต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมนั้น แต่ต้องส่งคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันกับทรัพย์สินที่ยืมมานั้น

ข้อ 2. แม้จะได้กู้ยืมกันโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็มีได้ทำให้สัญญากู้ยืมเสียไป สัญญาการยืมระหว่างนายเอกกับนายบีสมบูรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 650 วรรค 2 ยังผลให้นายเอต้องชำระหนี้เงินยืม 5,000 บาท นั้น คืนแก่นายบีตาม ป.พ.พ. มาตรา 650 วรรคแรก เมื่อนายเอได้ชำระคืนแล้ว ระหว่างนายเอกกับนายบีจึงไม่มีหนี้ผูกพันต่อกันอย่างใด นายเอจึงฟ้องเรียกเงินคืนไม่ได้ (ฎีกาที่ 534/2477)

ข้อ 3. เข้าใจว่า สัญญาเก็บของในคลังสินค้าเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินชนิดหนึ่ง แต่สัญญาฝากทรัพย์สินหาได้เป็นสัญญาเก็บของในคลังสินค้าเสมอไปไม่ เพราะสัญญาฝากทรัพย์สินที่จะเป็นสัญญาเก็บของในคลังสินค้าได้นั้น จะต้องมึลักษณะเฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งโดยหลักใหญ่ ๆ ก็เป็นดังนี้ :-

1. วัตถุแห่งสัญญาฝากทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นสินค้า

2. สถานที่รับฝากจะต้องเป็นคลังสินค้า

3. จะต้องเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินชนิดที่มีบำเหน็จค่าฝาก

4. อาจต้องมีหลักฐานเอกสารคือใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือแห่งการโอนสินค้าและจำหน่ายสินค้า ในคลังแล้วแต่กรณี

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2519

ข้อ 1. หน้าที่ของผู้ยืมใช้คงรูปและผู้ยืมใช้สิ้นเปลือง เหมือนกันและต่างกันอย่างไร อธิบาย พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบด้วย

ข้อ 2. โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยเป็นเงิน 80,000 บาท โดยมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อจำเลยเป็นผู้กู้มาแสดง จำเลยต่อสู้ว่าใช้เงินให้โจทก์เสร็จแล้ว โดยจำเลยโอนรถยนต์ให้โจทก์ แล้วขอนำพยานบุคคลมาสืบ ถ้าท่านเป็นศาล จะอนุญาตให้จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบในประเด็นดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. โรงภาพยนตร์มีชื่อแห่งหนึ่งจำหน่ายตั๋วภาพยนตร์ตามราคาปกติ โดยแจกสลากให้กับผู้ที่ซื้อตั๋วภาพยนตร์ด้วย ตกลงกับผู้ซื้อว่า เมื่อภาพยนตร์ใกล้จะเลิกทางโรงภาพยนตร์จะแจ้งเลขผู้ถูกรางวัลให้ทราบ ผู้ใดถูกรางวัลให้ไปรับเงินรางวัล 200 บาท เป็นทุนการศึกษาได้เมื่อภาพยนตร์เลิกฉายแล้ว ปรากฏว่านายดวงดีเป็นผู้ถูกรางวัล จึงได้นำตั๋วหนังสลากที่ถูกรางวัลไปแสดงกับเจ้าของโรงภาพยนตร์ ดังนี้ เจ้าของโรงภาพยนตร์จะไม่ยอมจ่ายรางวัลโดยอ้างว่าเป็นการออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล ข้อสัญญาดังกล่าวไม่ผูกพันตน เช่นนี้ จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ภาค 2/2519

ข้อ 1. เหมือนกัน 2 ข้อ คือ

1. มีหน้าที่เสียค่าธรรมเนียมในการทำสัญญาค่าส่งมอบส่งคืนทรัพย์สินที่ให้อืม ตาม ป.พ.พ. มาตรา 642, 651
2. มีหน้าที่ส่งคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้อืม ตาม ป.พ.พ. มาตรา 640, 641, 650, 652 ต่างกัน 3 ข้อคือ หน้าที่ตั้งจะกล่าวต่อไปนี้มีเฉพาะผู้ยืมใช้คงรูปเท่านั้น ผู้ยืมใช้สิ้นเปลืองห้ามด้วยไม่
 1. หน้าที่ใช้สอยทรัพย์สินให้ถูกต้อง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 643
 2. หน้าที่สงวนทรัพย์สินที่ให้อืม ตาม ป.พ.พ. มาตรา 644 และ
 3. หน้าที่เสียค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติในการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ให้อืม ตาม ป.พ.พ. มาตรา 647

เหตุผลที่ผู้ยืมใช้สิ้นเปลืองไม่ต้องมีหน้าที่ 3 อย่างดังที่กล่าวนี้ ก็เพราะผู้ยืมใช้สิ้นเปลืองเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ให้อืมอยู่แล้ว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 650 (คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 16-27, 47-48)

ข้อ 2. ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 บัญญัติว่า “ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ให้อืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว”

จะเห็นได้ว่า ที่จะอยู่ในบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ให้อืมมาแสดง ฯลฯ นั้น ก็เฉพาะแต่การนำสืบการใช้เงิน แต่ตามอุทาหรณ์ จำเลยขอนำสืบการใช้หนี้ด้วยรถยนต์ซึ่งมีใช้เงิน จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 2 ที่จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้อืมมาแสดง ฯลฯ ฉะนั้น ถ้าจำพเจ้าเป็นศาล ก็จะอนุญาตให้จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบในประเด็นดังกล่าวได้ (ฎีกาที่ 905/2497, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 75)

ข้อ 3. แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าเป็นการออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล แต่การออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาลอันจะยังผลให้ไม่ก่อให้เกิดหนี้ต่อกัน หรือไม่ผูกพันกันตามข้อสัญญานั้น จะต้องเป็นการออกสลากในลักษณะที่เป็นการพนัน ทั้งนี้ ตามนัย ป.พ.พ. มาตรา 853, 854 แต่การออกสลากในลักษณะนี้ไม่ใช่สัญญาการพนัน เจ้าของโรงภาพยนตร์จึงมีความผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา จะปฏิเสธไม่ยอมจ่ายเงินรางวัล 200 บาทเป็นทุนการศึกษาให้นายดวงดีไม่ได้ และที่กล่าวได้ว่า ตามข้อเท็จจริงไม่ใช่สัญญาการพนัน เพราะที่จะเป็นสัญญาการพนันได้นั้น ต้องปรากฏว่าคู่กรณีแต่ละฝ่ายมีโอกาสทั้งได้และเสีย มิใช่มีโอกาสแต่จะได้ถ่ายเดียว ไม่มีเสีย หรือมีโอกาสแต่จะเสียไม่มีได้ ข้อสัญญาตามอุทธรณ์ ปรากฏว่า นายดวงดีผู้ซื้อตั๋วภาพยนตร์ที่ถูกลากมีแต่ทางได้ เพราะตนไม่ได้เสี่ยงซื้อตั๋วแพง ผิดปกติอย่างใด ตรงกันข้าม เจ้าของโรงภาพยนตร์มีแต่ทางเสีย จึงไม่ใช่เรื่องของสัญญา การพนันแต่อย่างใด (ฎีกาที่ 535/2477, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 263)

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2519

ข้อ 1. นายแดงยืมรถยนต์ของนายดำไปใช้ และได้ขับไปตามปกติที่ยืมมาตาม ที่ตกลงกัน ระหว่างทางถูกรถยนต์ของบุคคลภายนอกชนทำให้รถยนต์ที่ยืมมานั้นเสียหาย โดยมีสาเหตุจากความผิดของนายแดง ดังนี้ นายแดงผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบใน ความเสียหายนั้น ต่อนายดำผู้ให้ยืม หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. เศรษฐีใหญ่ผู้หนึ่งเดินทางมาทัศนศึกษาในเมืองไทยโดยพักในโรงแรม มีชื่อแห่งหนึ่ง ต่อมาปรากฏว่าของที่เศรษฐีผู้นี้นำติดตัวมาไว้ในโรงแรมนั้นได้หายไป ของดัง กล่าวคือไฟแช็คหุ้มมูเรอแมนซึ่งทำด้วยทองแท้ 24 กะรัต มีวงจรีเล็กทรอนิกส์และตัวทราน-ซิสเตอร์ถึง 500 ตัว สามารถจุดได้นานถึง 4 ปีเต็ม ราคา 1 แสนบาท ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เศรษฐีผู้นี้มิได้นำข้าวของดังกล่าวฝากเจ้าสำนักโรงแรมนั้นแต่อย่างใด เช่นนี้ เศรษฐีใหญ่ผู้หนึ่งผู้นั้นจะเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าสำนักโรงแรมมีชื่อที่ตนพักอยู่นั้นได้เพียงใดหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. สถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งถ่ายทอดการแข่งขันชกมวยชิงแชมป์ระหว่าง นาย ก. กับนาย ข. ปรากฏว่า นาย ค. ได้เคยชมโทรทัศน์จนทราบผลการชกแล้วว่า นาย ก. ชนะ น็อกเอาท์ 6 ต่อมาสถานีโทรทัศน์ดังกล่าวได้นำภาพยนตร์การชกระหว่างนาย ก. กับนาย ข. ซึ่ง เคยถ่ายทอดให้ประชาชนชมมาครั้งหนึ่งแล้วนั้นมาออกรายการโทรทัศน์อีก ซึ่งการออกรายการ ครั้งหลังนี้นาย ง. เพื่อนของนาย ค. เพิ่งจะได้ชมเป็นครั้งแรกไม่ทราบว่าภาพยนตร์ม้วนนี้ ได้เคยออกโทรทัศน์มาครั้งหนึ่งจนนาย ค. ทราบผลการชกแล้ว จึงได้โทรศัพท์มาหานาย ค. ขณะชมรายการนั้นแล้วขอตกลงกับนาย ค. ว่าถ้านาย ก. ชนะ นาย ง. จะจ่ายเงินให้นาย ค. 2,000 บาท แต่ถ้านาย ข. ชนะ นาย ค. ก็จะต้องจ่ายเงิน 2,000 บาทให้นาย ง. ซึ่งนาย ค. เห็น เป็นโอกาสจึงตกลงด้วย ก็เป็นอันว่าเมื่อผลปรากฏแก่นาย ง. ว่า นาย ก. ชนะเช่นนั้น นาย ง. จึงได้จ่ายเงิน 2,000 บาทให้นาย ค. ไป ครั้นหลังจากนั้นอีก 7 วัน นาย ง. พบนาย จ. เล่าเรื่อง เสียเงินแก่นาย ค. นี้ให้นาย จ. ฟัง นาย จ. จึงได้แจ้งให้นาย ง. ทราบความจริงว่านาย ง. เสียรู้ เพื่อนดังกล่าวเสียแล้ว นาย ง. จึงได้ไปทวงเงินนาย ค. ซึ่ง นาย ค. ปฏิเสธ นาย ง. จึงอ้างว่าจะฟ้อง ร้องเอาความ เมื่อเป็นเช่นนั้น นาย ค. จึงได้มาขอคำปรึกษาจากท่านว่าจะทำประการใดดี ให้ท่าน แนะนำ.

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/2519

ข้อ 1. นายแดงผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นต่อนายคำผู้ให้ยืม เพราะ นายแดงผู้ยืมไม่ได้ผิดหน้าที่ใช้สอย กล่าวคือ นายแดงได้ขับรถไปตามปกติที่ยืมมาตามที่ตกลงกัน เมื่อรถถูกชนเสียหาย นายแดงจึงไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ เพราะสังเกตได้จากความใน ป.พ.พ. มาตรา 643 ที่บัญญัติให้ผู้ยืมต้องรับผิดชอบเมื่อเอาทรัพย์สินที่ยืมไปใช้การอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น หรือนอกจากการอันปรากฏในสัญญา.....เท่านั้น นายคำผู้ให้ยืมจึงชอบที่จะฟ้องเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิดเท่านั้น (ฎีกาที่ 534/2506, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 20)

ข้อ 2. ป.พ.พ. มาตรา 675 วรรคแรกและวรรคสองบัญญัติว่า

“เจ้าสำนักต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์สินของคนเดินทางหรือแขกอาศัยสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างใด ๆ แม้ถึงความสูญหายหรือบุบสลายนั้นจะเกิดขึ้นเพราะผู้คนไปมาเข้าออก ณ โรงแรม โฮเตล หรือสถานที่เช่นนั้น ก็คงต้องรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบนี้ ถ้าเกี่ยวข้องกับเงินทองตรา ธนบัตร ตั๋วเงิน พันธบัตร ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ ประทวนสินค้า อัญมณี หรือของมีค่าอื่น ๆ ไซ้รู้ ท่านจำกัดไว้เพียงห้าร้อยบาท เว้นแต่จะได้ฝากของมีค่าเช่นนั้นไว้แก่เจ้าสำนักและได้บอกราคาแห่งของมันชัดเจน”

สาระสำคัญของอุทธรณ์อยู่ที่ว่า ไฟแช็คนั้นเป็น “ของมีค่าอื่น ๆ” ตามความหมายของมาตรา 675 วรรคสองหรือไม่ใช่

วินิจฉัยได้ดังนี้คือ เมื่อได้พิจารณาลักษณะทรัพย์สินตามที่มาตรา 675 วรรคสองระบุ จะเห็นได้ว่า ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษตรงที่เจ้าสำนักจะไม่อาจทราบได้เองว่า คนเดินทางหรือแขกอาศัยนำติดตัวมาด้วยและราคาเท่าใด เพราะฉะนั้นคำว่า “ของมีค่าอื่น ๆ” ก็น่าจะต้องมีลักษณะพิเศษดังที่กล่าวแล้วเช่นเดียวกัน

ตามพฤติการณ์จากอุทธรณ์จะเห็นได้ว่า เจ้าสำนักไม่อาจหยั่งทราบได้เองว่า เศรษฐีใหญ่ผู้ป่วนได้นำไฟแช็คราคาแพงผิดปกตಿಯ่างใดติดตัวมาด้วย ไฟแช็คดังกล่าวจึงควรจัดอยู่ในความหมายของคำว่า “ของมีค่าอื่น ๆ” ตามมาตรา 675 วรรคสองได้

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า เศรษฐีใหญ่ผู้ป่วนไม่ได้นำฝากบอกราคาชัดเจนไว้กับเจ้าสำนัก แล้วของมีค่าดังกล่าวหายไป เจ้าสำนักจึงคงต้องรับผิดชอบเพียง 500 บาท เท่านั้น (มาตรา 675 วรรคสองตอนแรก) หากต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนถึง 100,000 บาทไม่ กรณีไม่เข้าข้อยกเว้นของมาตรา 675 วรรคสองตอนท้าย และไม่เข้าเกณฑ์ที่จะถือว่าทรัพย์สินเป็น

ทรัพย์สินต่างๆ ไปตามนัยมาตรา 675 วรรคแรกเสียแล้ว (คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 186-189)

ข้อ 3. หลักเกณฑ์การพิจารณาว่า ข้อตกลงนั้น ๆ เป็นการพนันหรือมิใช่อยู่ที่ว่า ข้อตกลงที่คู่สัญญาทำกันไว้นั้นมีว่า แต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้และทางเสียหรือไม่ ถ้าในข้อตกลงมีว่า แต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้ทางเสีย ก็เป็นการพนัน แต่ถ้าไม่ได้เป็นเช่นนั้น เช่นตกลงให้ฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้และอีกฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางเสีย ข้อตกลงในลักษณะหลังนี้หาใช่การพนันไม่ (ฎีกาที่ 323/2477, ที่ 535/2477, และที่ 1072/2499, คำสอนฯ ปี 2518 หน้า 263, 270-271)

จะเห็นได้ว่า ข้อตกลงตามอุทธรณ์ระบุไว้ชัดว่า ถ้า ค. ชนะพนัน กล่าวคือ ค. ชกชนะ ข. ง. จะต้องเสียเงินให้ ค. แต่ถ้า ค. แพ้พนัน เพราะ ข. ชกชนะ ค. ค. ก็จะจ่ายเงินให้ ง. จึงเห็นได้ว่า ในข้อตกลงนั้น คู่สัญญาแต่ละฝ่ายคือ ค. และ ง. ตกลงให้แต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้ทางเสีย ข้อตกลงดังกล่าวจึงเข้าเกณฑ์เป็นการพนัน

แม้จะมีปัญหาชวนคิดว่า ค. ไม่น่าจะมีทางเสียเลย เพราะรู้ผลแพ้ชนะของคู่ชกอยู่ก่อนแล้ว ก็จะเอาอย่างไรไม่ได้ เพราะสิ่งนี้เป็นความรู้ความสามารถพิเศษของ ค. เองที่จะหาวิธีเอาชนะคู่แข่ง ความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของ ค. ไม่อาจนำมาคิดรวมเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งให้เข้าใจง่ายขึ้นก็คือ การคดโกงกันในการพนันนั้น ไม่เป็นเหตุอ้างเพื่อการฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตราบใดที่ข้อตกลงนั้น ๆ เข้าลักษณะเป็นการพนันแล้ว ผู้ชนะพนันจะฟ้องร้องให้ผู้แพ้พนันชำระหนี้ตามข้อตกลงไม่ได้ เพราะข้อตกลงที่เข้าลักษณะเป็นการพนันนั้นหาก่อให้เกิดหนี้ไม่ และผู้แพ้พนันที่ได้ให้สิ่งใดในการพนันแก่ผู้ชนะพนันไป ก็จะเรียกทวงคืนมิได้ เพราะเหตุหามูลหนี้เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้ (ป.พ.พ. มาตรา 853)

เมื่อข้อเท็จจริงตามอุทธรณ์วินิจฉัยได้แล้วว่า ข้อที่ ค. กับ ง. ตกลงกันนั้นเป็นการพนัน และ ง. ได้จ่ายเงิน 2,000 บาทในการพนันให้คู่พนันคือ ค. ไป จึงทวงคืนไม่ได้ แนะนำให้ ค. สบายใจได้แล้ว เพราะ ง. ไม่อาจฟ้องร้องบังคับเอาเงินคืนได้ด้วยเหตุผลข้อกฎหมายดังได้วินิจฉัยมา

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2520

ข้อ 1. นายแดงให้นายดำยืมรถยนต์ซึ่งอยู่ในสภาพดีไปเพื่อใช้ขับขี่ทำงานในกรุงเทพฯ แต่นายดำมิได้ใช้รถเพื่อขับมาทำงานนั้นเท่านั้น ในวันหยุดราชการสุดสัปดาห์ นายดำได้พานางสาวชาวคนรักไปทัศนอาจรเชียงใหม่ ระหว่างกำลังขับพาคมนั่งรถตากลมอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ตนเอง เกิดแผ่นดินไหวเฉพาะบริเวณในเขตจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดใกล้เคียง แต่แผ่ขยายไปไม่ถึงกรุงเทพฯ นายดำบังคับรถไม่อยู่ รถไถลเข้าชนเสาไฟฟ้าข้างทางเสียหาย เช่นนี้ นายดำจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแก่รถยนต์ที่ยืมมานั้นอย่างไร หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. นาย ก. เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาล ถูกทางราชการมีคำสั่งให้ไปประจำการชายแดน นาย ก. เกรงว่ารถยนต์ที่ตนใช้อยู่เป็นประจำนั้นจะสูญหายบุบสลาย จึงได้นำไปฝากไว้กับนาย ข. ให้ช่วยดูแลให้ โดยขอฝากไว้มีกำหนด 6 เดือน แต่เพื่อไม่ให้รถเสีย และเพื่อเป็นการตอบแทนที่นาย ข. ช่วยดูแลให้ นาย ก. จึงอนุญาตให้นาย ข. ใช้สอยรถนั้นได้ด้วย ซึ่งนาย ข. ก็ตกลงด้วย หลังจากที่ได้ส่งมอบรถยนต์ให้แก่กันแล้ว 3 เดือน นาย ก. ได้รับคำสั่งให้ย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม นาย ก. จึงมาเรียกเอารถยนต์คืนจากนาย ข. ดังนี้ นาย ข. จะไม่ยอมคืน โดยอ้างว่า นาย ข. ยังใช้รถนั้นอยู่ และยังไม่สิ้นกำหนดเวลา 6 เดือน ตามที่ตกลงกันได้ เช่นนี้ จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. ท่านมีหลักที่จะพิจารณาหรือไม่ อย่างไร เมื่อมีปัญหาที่จะต้องชี้ให้เห็นชัดว่าเรื่องนั้น ๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเก็บของในคลังสินค้า หรือสัญญาฝากทรัพย์ธรรมดา

แนวคำตอบ

ภาค 1/2520

ข้อ 1. นายดำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้นายแดงตามความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรถยนต์ที่ยืมมานั้น จะอ้างเหตุสุดวิสัยไม่ได้ เพราะนายดำผิดหน้าที่ผู้ยืมใช้รถรูปตาม ป.พ.พ. มาตรา 643 ที่จะต้องใช้ทรัพย์สินที่ยืมไปตามที่ปรากฏในสัญญา ก็จะต้องใช้ขับทำงานในเขตกรุงเทพฯ แต่กลับขับไปเที่ยวที่สนามจริงถึงเชียงใหม่ ป.พ.พ. มาตรา 643 เอาผิดแก่นายดำผู้ยืมในความเสียหายที่เกิดขึ้นเมื่อผิดหน้าที่ดังกล่าวแม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย ก็แผ่นดินไหวนั้นก็ตาม

และแม้ ป.พ.พ. มาตรา 643 ในตอนท้าย จะขมวดท้ายเป็นการยกเว้นไว้ว่า ผู้ยืมอาจไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าพิสูจน์ได้ว่า ถึงอย่างไรๆ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่ตนเอง ก็จะเป็นการยกที่พิสูจน์ได้เช่นนั้น เพราะเหตุสุดวิสัยเกิดที่เชียงใหม่ ไม่ได้เกิดที่กรุงเทพฯ ด้วย ทั้งรถยนต์ที่ยืมมาก็เป็นรถที่อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี จึงยังหาเหตุที่จะอ้างเพื่อให้เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ได้ (คำสอนฯ ปี 2519 หน้า 17-20)

ข้อ 2. ตามอุทหากรณี แม้จะมีการอนุญาตให้นาย ข. ใช้รถยนต์ได้ก็ตามที่ ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า นิติสัมพันธ์ที่ทำกันระหว่างนาย ก. กับนาย ข. เป็นนิติสัมพันธ์ในฐานะยืม เพราะตามอุทหากรณี เจตนาของคู่สัญญาส่วนใหญ่ต้องการให้ดูแลรักษาทรัพย์สินยิ่งกว่าที่จะให้ใช้ทรัพย์สิน เนื่องจาก นาย ก. เจ้าของทรัพย์สินมีความจำเป็นต้องไปประจำการต่างจังหวัดชายแดน ไม่อาจดูแลรักษาทรัพย์สินของตนได้ การรับทรัพย์สินไว้ดูแลจึงเป็นการทำไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์สิน จึงเป็นเรื่องของสัญญาฝากทรัพย์สิน แม้ผู้ฝากจะอนุญาตให้ผู้รับฝากใช้สอยทรัพย์สินนั้นได้ ก็มีได้หมายความว่า จะทำให้กลายเป็นสัญญายืมไป แต่ก็ยังคงเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินได้อยู่ สังเกตได้จากความในมาตรา 660 ก็ยอมให้ผู้ฝากอนุญาตให้ผู้รับฝากใช้ทรัพย์สินที่ฝากได้

เมื่อเรื่องนี้เป็นกรกระทำเพื่อประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้ที่ส่งมอบทรัพย์สิน และเป็นการมอบหมายให้อารักขาทรัพย์สินกัน อันนับได้ว่า เป็นเรื่องของสัญญาฝากทรัพย์สิน (ป.พ.พ. มาตรา 657) หากสัญญาอื่นอันจะถือว่าเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้ทรัพย์สิน หรือผู้รับมอบทรัพย์สิน หรือผู้ยืมไม่ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ นั้น จึงเป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้สำหรับผู้ฝาก หรือเจ้าของ หรือผู้ส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งชอบที่จะสละประโยชน์แห่งเวลานั้นได้ ทั้งนี้ เป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 663 ที่บัญญัติว่า “ถึงแม้ว่าคู่สัญญาจะได้กำหนดเวลา

ไว้ว่าจะพึงกั้นทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรก็ตาม ถ้าว่าผู้ฝากจะเรียกคืนในเวลาใด ๆ ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้”

เพราะฉะนั้น ตามอุทาหรณ์ แม้นาย ก. จะทำสัญญาฝากรถยนต์ไว้กับนาย ข. เป็นเวลา 6 เดือน โดยนาย ข. ใช้สอยรถยนต์นั้นได้ก็ตามที เมื่อนาย ก. มาเรียกคืนก่อนกำหนด 6 เดือน กล่าวคือ เรียกคืนเมื่อได้ฝากกันไว้เพียง 3 เดือนเท่านั้น นาย ข. ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 663 จะอ้างว่าขาดประโยชน์ในการที่จะใช้รถนั้นต่อไปอีก 3 เดือน ไม่ได้ เพราะนาย ข. ไม่ใช่ผู้ยืม หากแต่เป็นผู้รับฝากดังกล่าวแล้ว นาย ข. จึงไม่อาจอ้างเอาเงื่อนไขที่กำหนดไว้นั้นมาเป็นประโยชน์ตนได้ (คำสอนฯ ปี 2519 หน้า 155-158, 168-172)

ข้อ 3. หลักที่จะนำมาใช้ตามปัญหานี้ได้คือหลักความแตกต่างในสาระสำคัญระหว่างสัญญาฝากทรัพย์สินธรรมดา กับสัญญาเก็บของในคลังสินค้า ซึ่งมีอยู่ดังต่อไปนี้ :-

1. วัตถุประสงค์แห่งสัญญาฝากทรัพย์สิน ได้แก่ทรัพย์สินทั้งปวง แต่ในสัญญาเก็บของในคลังสินค้า วัตถุประสงค์ต้องเป็นสินค้า

2. สัญญาฝากทรัพย์สิน ผู้รับฝากจะเรียกบำเหน็จค่าฝากหรือไม่ก็ได้ แต่สัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้น ผู้รับฝาก (นายคลังสินค้า) ทำการรับฝากเพื่อบำเหน็จเป็นทางค่าปกติของตน ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 770 ว่า “อันว่านายคลังสินค้านั้น ก็อนุเคราะห์รับทำการเก็บรักษาสินค้าเพื่อบำเหน็จเป็นทางค่าปกติของตน”

3. สถานที่ใช้เก็บสินค้าตามสัญญาฝากทรัพย์สินธรรมดาจะเป็นที่ใดก็ได้ แต่สถานที่เก็บสินค้าในสัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้น จะต้องเป็นคลังสินค้าเท่านั้น

4. สัญญาฝากทรัพย์สินนั้น ผู้รับฝากจะทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้กับผู้ฝากหรือไม่ก็ได้ ถ้าทำไว้หลักฐานดังกล่าวมีประโยชน์ก็แต่เฉพาะทำให้สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าได้มีการฝากทรัพย์สินกันจริงเท่านั้น แต่สำหรับการเก็บของในคลังสินค้า ถ้าผู้ฝากต้องการ นายคลังสินค้าจะต้องออกใบรับของคลังสินค้า และประทวนสินค้าให้ เอกสารทั้ง 2 ฉบับนี้ นอกจากจะเป็นหลักฐานสามารถพิสูจน์สัญญาเก็บของในคลังสินค้าได้แล้ว ยังมีลักษณะพิเศษที่ใบรับของคลังสินค้าใช้เป็นเครื่องมือแห่งการโอนสินค้าที่ฝากได้ และประทวนสินค้าใช้เป็นเครื่องมือแห่งการนำสินค้าที่ฝากไว้นั้นได้ (คำสอนฯ ปี 2519 หน้า 196-197)

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2520

ข้อ 1. ข้อสังเกตที่ว่า “การที่สัญญาใช้สิ่งเปลืองเป็นสัญญามีค่าตอบแทนนั้น มิได้หมายความว่าสัญญาใช้สิ่งเปลืองเป็นสัญญาต่างตอบแทน แท้จริงก็ยังมีลักษณะเป็นสัญญาไม่ต่างตอบแทน” ท่านเข้าใจอย่างไร อธิบาย

ข้อ 2. นาย ก. คนเดินทาง ได้ขอเช่าพักอาศัยชั่วคราวในโรงแรมแห่งหนึ่ง ซึ่งมี นาย ข. เป็นผู้ควบคุมและจัดการโรงแรมนั้น ระหว่างพักอาศัย นาย ก. เพื่อนของนาย ก. ได้มา พบเยี่ยมเยียน แล้วลักกระเป๋าเดินทางพร้อมเสื้อผ้าและของใช้ที่อยู่ในกระเป๋าของนาย ก. ไป เช่นนี้ นาย ก. จะเรียกร้องให้นาย ข. ชดใช้ค่าเสียหายที่สูญนาย ก. ลักทรัพย์ดังกล่าวไปนั้น ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. นายหล่อเหลา นักแสดง เชื้อมั่นในความสามารถของตนเอง รับปากแสดง ภาพยนตร์ให้กับผู้อำนวยการสร้าง โดยว่า “ถ้าหนังไม่สองล้านไม่รับค่าตัว” ผู้อำนวยการ สร้างจึงตกลงว่าจ้างให้แสดง เมื่อภาพยนตร์ออกฉายปรากฏว่า ได้รับการต้อนรับจากประชาชน ล้นหลาม ฉายอยู่ไม่นานก็ได้เกินสองล้าน เช่นนี้ ผู้อำนวยการสร้างจะต้องจ่ายค่าแสดงให้ นายหล่อเหลาหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ภาค 2/2520

ข้อ 1. เข้าใจว่าสัญญาขี้มใช้สิ่งเปลืองนั้นอาจเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนได้ (ป.พ.พ. มาตรา 650) และแม้จะเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนแล้ว สัญญาขี้มใช้สิ่งเปลืองก็หาได้เป็นสัญญาต่างตอบแทนไม่ กล่าวคือ ผู้ขี้มยังคงมีหนี้อยู่ข้างเดียวเพียงแต่ว่ามีหนี้ที่จะต้องชำระค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นเท่านั้น ผู้ให้ขี้มหาได้มีหนี้ตอบแทนด้วยไม่ ตัวอย่างเช่นการกู้ยืมเงินซึ่งฝ่ายผู้กู้เท่านั้นที่จะต้องชำระทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยให้กับผู้ให้กู้ยืม ส่วนในข้อที่ผู้ให้ขี้มจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขี้มนั้น มิได้หมายความว่าผู้ให้ขี้มมีหนี้ตอบแทนผู้ขี้มอย่างใด หากแต่นั้นเป็นแบบแห่งความสมบูรณ์ของสัญญาขี้มต่างหาก (ป.พ.พ. มาตรา 650 วรรค 2, คำสอนฯ ปี 2520 หน้า 32-33)

ข้อ 2. ป.พ.พ. มาตรา 675 วรรคท้าย บัญญัติว่า “แต่เจ้าสำนักไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความสูญหายหรือบุบสลายอันเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือแต่สภาพแห่งทรัพย์สินนั้น หรือแต่ความผิดของคนเดินทางหรือแขกอาศัยผู้นั้นเอง หรือบริวารของเขา หรือนुकคลซึ่งเขาได้ต้อนรับ”

ตามอุทาหรณ์จะเห็นได้ว่า นาย ก. คือคนเดินทาง นาย ข. คือเจ้าสำนัก เพราะเป็นผู้ควบคุมและจัดการโรงแรม ส่วนนาย ค. เพื่อนของนาย ก. ได้มาพบเยี่ยมเยียนนาย ก. นาย ค. จึงเป็นนุกคลที่คนเดินทางได้ต้อนรับ

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ทรัพย์สินของนาย ก. คนเดินทางได้หายไปเพราะถูกนาย ค. เพื่อนที่ตนต้อนรับเข้ามาลักไปเช่นนี้ จึงเป็นความสูญหายที่เกิดจากความผิดของนุกคลที่คนเดินทางได้ต้อนรับ เจ้าสำนักคือนาย ข. หาต้องรับผิดชอบไม่ ตามหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น นาย ก. จึงไม่อาจเรียกร้องให้นาย ข. ชดใช้ค่าเสียหายที่ถูกนาย ค. ลักทรัพย์สินไป (คำสอนฯ ปี 2520 หน้า 189-190)

ข้อ 3. ป.พ.พ. มาตรา 853 บัญญัติว่า “อันว่าการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่.....” เพราะฉะนั้น ถ้าการใดเป็นการพนัน ก็ห้ามมีผลผูกมัดให้จำต้องปฏิบัติตามข้อผูกมัดที่ได้ทำต่อกันไว้นั้นไม่ ตรงข้าม หากไม่เป็นการพนันแล้ว กล่าวโดยทั่วไป คู่กรณีตกลงกันไว้อย่างไรก็จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น

อย่างไรก็ดี มีหลักอยู่ว่า ที่จะเป็นการพนันนั้นต้องปรากฏว่า คู่กรณีได้ตกลงต่อกัน ในลักษณะที่ให้แต่ละฝ่ายมีโอกาสทั้งได้และเสีย มิใช่ตกลงให้ฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้ อีกฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางเสีย

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงวินิจฉัยได้ว่าผู้อำนวยการสร้างปฏิเสธค่าแสดงไม่ได้ ต้องจ่ายให้ นายหล่อเหลาตามสัญญา จะอ้างว่าข้อตกลงที่ว่า ถ้าหนังไม่สองล้านไม่รับค่าตัว แสดงว่าข้อตกลงเป็นลักษณะของการพนันจึงไม่ก่อให้เกิดหนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 853 ก็ไม่ได้ เพราะ ผู้อำนวยการสร้างไม่ได้เสี่ยงด้วยเลย ผู้อำนวยการสร้างมีแต่ทางได้ไม่มีทางเสีย ตรงข้ามนายหล่อเหลามีแต่ทางเสียไม่มีทางได้ จึงไม่ใช่ลักษณะของการพนันตั้งกล่าวแต่ต้นแล้ว (ฎีกาที่ 535/2477, ที่ 323/2477, ที่ 1072/2499, และคำสอนฯ ปี 2520 หน้า 263)

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2520

ข้อ 1. หน้าที่ของผู้ยืมใช้กรุงกับหน้าที่ของผู้ยืมใช้สิ้นเปลือง เหมือนกันและต่างกันอย่างไร

ข้อ 2. นาย ก. กู้ยืมเงินนาย ข. ไป 500 บาท โดยมีได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือให้ไว้แก่นาย ข. อย่างไรก็ดี เช่นนี้ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว นาย ก. ผิดนัด ไม่ชำระหนี้ดังกล่าว นาย ข. จะฟ้องร้องบังคับนาย ก. ให้ชำระหนี้ โดยขอให้ชำระเพียง 50 บาท จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. นายแดงรับฝากรถยนต์ของนายดำไว้ โดยตกลงจะให้บำเหน็จค่าฝากแก่กัน เมื่อนายดำมารับรถยนต์คืน ปรากฏว่า เบาะรถผุ และพื้นรถทะลุ ทั้งนี้ เนื่องจากนายแดงปล่อยทิ้งให้รถตากแดดตากฝน นายดำจึงฟ้องเรียกค่าเสียหาย แต่นายแดงต่อสู้ว่า แม้รถยนต์ของนายแดงเองก็ปล่อยทิ้งให้ตากแดดตากฝนเช่นเดียวกัน ดังนั้น ข้อต่อสู้ของนายแดงมีเหตุผลฟังขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/2520

ข้อ 1. เหมือนกันคือทั้งผู้ยืมใช้คงรูปและผู้ยืมใช้สิ้นเปลืองต้องมีหน้าที่

(1) เสียค่าธรรมเนียมในการทำสัญญา ค่าส่งมอบ ค่าส่งคืน (ป.พ.พ. มาตรา 642, 651)

(2) ต้องคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ยืม (ป.พ.พ. มาตรา 640, 641, 650, 652)

ต่างกันตรงที่ผู้ยืมใช้คงรูปเท่านั้นที่จะต้องคืนที่ดั่งนี้เพิ่มขึ้นอีก คือ

(1) หน้าที่ใช้สอยทรัพย์สินให้เป็นไปตามปกติของทรัพย์สินที่ยืมมานั้น ให้เป็นไปตามสัญญา จะต้องไม่เอาไปให้ผู้อื่นใช้ และจะต้องไม่เอาไปไว้นานเกินควร (ป.พ.พ. มาตรา 643)

(2) หน้าที่ต้องสงวนทรัพย์สินเหมือนเช่นวิญญูชนพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง (ป.พ.พ. มาตรา 644) และ

(3) หน้าที่เสียค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติในการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ยืมมานั้น (ป.พ.พ. มาตรา 647)

(คำสอนฯ ปี 2520 หน้า 16-27, 47-48)

ข้อ 2. ไม่ได้ เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคแรกที่บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” นั้น แสดงความหมายอยู่ในตัวแล้วว่า ต้องการหลักฐานการกู้ยืมในกรณีกู้ยืมกว่า 50 บาท **โดยไม่คำนึงว่าจะเรียกกันกันเท่าใด**

อีกประการหนึ่ง หากยอมให้ฟ้องร้องกันได้ในกรณีเช่นนี้ ก็จะทำให้เกิดการเลียงกฎหมายกันขึ้น ผิดเจตนารมณ์ที่บัญญัติกฎหมายมาตรา 653 ที่มีไว้เพื่อป้องกันมิให้มีคดีรกรงรอกศาล (คำสอนฯ ปี 2520 หน้า 59-62)

ข้อ 3. การฝากทรัพย์สินตามอุทาหรณ์นี้เป็นการฝากทรัพย์สินที่มีบำเหน็จค่าฝากซึ่งโดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 659 วรรค 2 นายแดงผู้รับฝากมีหน้าที่จำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินนั้นเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณ์ดั่งนั้น ทั้งนี้ ย่อมรวมทั้งการใช้ฝีมืออันพิเศษเฉพาะการในที่ซึ่งพึงใช้ฝีมือเช่นนั้นด้วย

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านายแดงละเลยไม่ดูแลทรัพย์สินที่ตนรับฝากไว้โดย
มีบำเหน็จเหมือนเช่นวิญญูชนพึงประพฤดี แต่กลับปล่อยตากแดดตากฝนโดยเอาความ
ประพฤดีปฏิบัติของตนเป็นเกณฑ์ จึงผิดหน้าที่ตามที่กฎหมายระบุตั้งกล่าวข้างต้น ข้อ
ต่อสู้ของนายแดงที่ว่า ตนได้ดูแลเหมือนเช่นที่เคยประพฤดีในการดูแลรถยนต์ของตนเอง
แล้ว จึงฟังไม่ขึ้น เพราะเรื่องนี้มิใช่การฝากทรัพย์สินโดยไม่มีบำเหน็จ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 659
วรรคแรก นั้นเอง (คำสอนฯ ปี 2520 หน้า 164-165)

—

๒.

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2521

ข้อ 1. นาย ก. ตกลงให้นาย ข. ยืมรถยนต์ไปใช้มีกำหนด 1 ปี ปรากฏว่านาย ข. ยืมมาใช้ได้เพียง 6 เดือน นาย ข. ก็ตาย ทันทีที่นาย ข. ตายแล้วเช่นนี้ นาย ก. จะเรียกรถคืนจากนาย ค. ซึ่งเป็นทายาทของนาย ข. ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2. ดอกเบี้ยคืออะไร กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ห้ามเรียกดอกเบี้ยไว้อย่างไรหรือไม่

นายโรยขอยืมข้าวเปลือกนายรวย 2 กระสอบ โดยตกลงกับนายรวยว่าจะขอยืมเป็นเวลา 1 ปีแล้วจะใช้คืนให้ 3 กระสอบ นายรวยจึงตกลงให้ยืมไป เมื่อถึงกำหนดชำระนายรวยไปเรียกให้นายโรยใช้ข้าวเปลือกคืน 3 กระสอบ นายโรยจะไม่ยอมคืนให้ 3 กระสอบตามสัญญา แต่จะขอคืนเพียง 2 กระสอบ เช่นนี้จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3. ฝากทรัพย์นอกแบบคืออะไร กฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องฝากทรัพย์นอกแบบไว้อย่างไรบ้าง หรือไม่